

Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна

Методичні вказівки

для підготовки до практичних занять з дисципліни
**«Іноземна мова у науково-професійному
і міжособистісному спілкуванні»**
для здобувачів ступеня доктора філософії на третьому
(освітньо-науковому) рівні
вищої освіти у галузі 01 «Освіта/Педагогіка»
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.

Тема: Структура речення в англійській мові.

Питання для обговорення

1. Структура речення в англійській мові.
2. Розповідні, питальні та заперечні речення.
3. Типи питань.

Методичні вказівки. У процесі підготовки до практичного заняття майбутні доктори філософії повинні підготувати повідомлення та виконати практичні вправи, у яких необхідно акцентувати увагу на таких аспектах:

Найпоширенішим порядком слів в англійському реченні є послідовність “підмет + присудок + решта речення”: John opened the door. Схематично речення, наведене вище, можна показати так: підмет + присудок + решта речення У багатьох випадках присудок складається з двох або навіть трьох дієслів (He is reading, You have got a book, She will have done it by then). В усіх цих випадках перше дієслово в складі присудка є «оператором», тобто словом, що використовується для операцій утворення питальної або заперечувальної конструкції. Структуру таких речень можна показати так: підмет + оператор + присудок + решта речення.

Безособові речення в українській мові не мають підмета (наприклад: “Холодно”, “Зима”, “Важко”, “Темно” і т. і.) В англійському реченні завжди є підмет і присудок. Тому для передачі безособових речень використовується займенник It та оператор be: It is cold; It is winter; It is difficult; It is dark. Речення типу “Іде дощ (сніг)” в англійській мові також розглядаються як безособові, тобто сприймаються, скоріше, як речення “Дощить (Сніжить)”. Тому вони також передаються за допомогою it, але присудком у цьому випадку є дієслова rain, snow. It often rains here. – Тут часто йдуть дощі. It is snowing now.

При постановці загального запитання (тобто такого, на який можна відповісти “так” або “ні”), оператор ставиться перед підметом (Is he reading? Have you got a book? Will she have done it by then?), а структуру речення можна показати так: оператор + підмет + присудок + решта речення.

При постановці спеціального запитання (тобто такого, що починається з питального слова), питальне слово ставиться перед оператором (What is he doing?, What have you got?, How long has she been waiting?), тобто структуру речення можна показати так: 9 питальне слово + оператор + підмет + присудок + решта речення ? Елемент “решта речення” може бути відсутнім, якщо запитання ставиться до нього.

Примітка 1: При постановці спеціальних запитань до підмета ніякі перестановки не відбуваються. Просто питальне слово ставиться замість підмета: Who is reading?

Примітка 2: Дієслово to be (“бути”) є оператором, навіть якщо у складі присудка тільки одне це дієслово: This is a book – Is this a book? – What is this?

При побудові заперечної структури, заперечна частка not ставиться після оператора (He is not reading, You have not got a book, She has not been waiting for a long time, This is not a book), тобто структуру речення можна показати так: підмет + оператор + NOT + решта речення.

Якщо присудок складається з одного дієслова (у часових формах Present Simple (Indefinite) та Past Simple (Indefinite)), то для утворення питальних і заперечних структур використовується оператор do у відповідній часовій формі, тобто do (does для 3-ої особи однини) для Present Simple (Indefinite) і did для Past Simple (Indefinite): They go to school – Do they go to school? – Where do they go? – They don't go to school. She goes to school – Does she go to school? – Where does she go? – She doesn't go to school. They went to school – Did they go to school? – Where did they go? – They didn't go to school. У найбільш загальному виді елементи розповідного речення розміщуються у такій послідовності:

обставина часу* + підмет + присудок + додаток прямий + непрямий додаток + обставина*

Обставину часу можна ставити і наприкінці речення: (Yesterday) He sent a letter to his friend from London (yesterday)

Розділове запитання приблизно відповідає реченню в українській мові з “чи не так?” В англійській мові такі питання складаються з двох частин: А і Б. При цьому, якщо частина А розповідна, то частина Б – заперечна, і навпаки: А Б You are a doctor, aren't you? You aren't a doctor, are you? Ви – лікар, чи не так? Інтонація, з якою вимовляється частина Б, залежить від ступеня упевненості мовця у змісті відповіді. Якщо мовець упевнений у правильності свого твердження в частині А, частина Б вимовляється з інтонацією, що знижується, якщо ж ні – то з інтонацією, що підвищується.

Примітка 1. Розділові запитання, які починаються з I am..., закінчуються на aren't I? I am a doctor, aren't I?

Примітка 2. Розділові запитання, які починаються з Let's..., закінчуються на shall we? Let's go to the cinema, shall we?

Примітка 3. В розділових запитаннях, які починаються з There is/are, слово there є підметом, а тому вживається в частині Б. There is a book on the table, isn't there?

Примітка 4. В розділових запитаннях, в яких підметом є слово nothing або everything, в частині Б вживається it. Everything is all right, isn't it?

Примітка 5. В розділових запитаннях, в яких підметом є слово nobody, somebody або everybody, в частині Б вживається they. Nobody came, did they?

Речення, що містять в українській мові елементи “чому б не”, “хіба не”, “невже не”, в англійській мові часто передаються за допомогою сполучення “оператор + not”: Why don't you do it? – Чому б вам не зробити це? Haven't you seen the director yet? – Хіба ви ще не були у директора? Won't you go there? – Невже ви не підете туди?

Література

1. Англо-український міні-словник психологічних термінів : Організаційна та економічна психологія / АПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка; Упоряд. Володимир Миколайович Івкін; Наук. ред. Людмила Миколаївна Карамушка. – К. : Міленіум, 2004.– 30 с.
2. Бахов І.С. English for Post-Graduate Students. Англійська мова для аспірантів і здобувачів: Навч. посіб.- К.: МАУП, 2008.
3. Бондар Т.І., Кириченко З.Ф., Колесник Д.М., Дегтярьова Л.П., Шпак В.К. Англійська мова для аспірантів та наукових співробітників: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т.І. Бондар, З.Ф. Кириченко, Д.М. Колесник, Л.П. Дегтярьова, В.К. Шпак. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.
4. Бурбак О.Ф. та ін. English for Science Students (англійська мова для аспірантів та здобувачів). – Чернівці: Рута, 1998.
5. Василенко О.В., Кобюк Ю.М. Українсько-англійський розмовник для наукових і науково-педагогічних працівників: навч.-довід. вид. / О.В. Василенко, Ю.М. Кобюк. – Київ: ІПОД НАПНУ, 2016. – 52 с.
6. Василюк А.В. Педагогічний словник-лексикон. Англо-український. Українсько-англійський [Текст] / А. В. Василюк ; Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2004. – 155 с.
7. Ільченко О.М. Англійська мова для науковців. – К., 1996.
8. Максимук В.М., Дудок Р.І. Англійська мова для аспірантів та науковців гуманітарно-природничих спеціальностей університетів (English for PhD Students`): Підручник: видання 2-ге, оновлене та доповнене. – Львів: Астролябія. – 240 с.
9. Мартинюк І. А. Короткий українсько-англійський словник термінів із психології для студентів денної форми навчання напряму підготовки „Соціальна педагогіка”. – К.: НУБіПУ, 2012. – 35 с.
10. Методичні вказівки для аспірантів та науковців, які вивчають англійську мову / Уклад. Н.М. Петренко. – Дніпропетровськ: УДХТУ, 1995.
11. Орлова Н.В. Англо-український та українсько-англійський словник педагогічних та психологічних термінів і понять : навч. посібник для студ. і викладачів вищ. навч. закл. / Н.В. Орлова. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – 188 с.

12. П'ятакова Т.С., Сулима О.В. Методичні рекомендації для вступного іспиту до аспірантури з іноземної мови (англійська, німецька). – Київ, 2008. – 30 с.
13. Рябцева Н.К. Наукове мовлення англійською мовою / Н.К. Рябцева. – Київ: Флінта, 1999. – 601с.
14. Українсько–англійський навчальний словник з педагогіки: словник / Авшенюк Н.М., Прохур Ю.З. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 512 с.
15. Шпак В.К. Англійська мова для повсякденного спілкування: підручник / В.К. Шпак. – Київ: Вища школа, 2001. – 152 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.

Тема: Дієслово.

Питання для обговорення

1. Дієслово в англійській мові. Допоміжні, питальні та смислові дієслова.
2. Модальні дієслова та їх еквіваленти.

Методичні вказівки. У процесі підготовки до практичного заняття майбутні доктори філософії повинні підготувати повідомлення та виконати практичні вправи, у яких необхідно акцентувати увагу на таких аспектах:

Дієслова можуть позначати:

- стан, тобто ситуацію, що триває певний період часу і не має чітко позначеного початку й закінчення: *The Beatles were famous musicians;*
- дію, тобто подію, як єдиний акт із початком та закінченням: *John opened the door;*
- дію, що повторюється: *The Beatles used to play their music brilliantly.*

Різниця між цими типами дієслів не завжди є чіткою. Деякі дієслова можуть переходити з одного типу в інший, залежно від контексту. Значення дієслова часто можна визначити за наявністю певних слів у реченні. Наприклад, дієслова стану можуть вживатися з обставиною часу: *The Beatles had been famous for many years.* Дія, що повторюється може вживатися з обставинами, що вказують на частоту здійснення дії, або тривалість періоду, протягом якого вона повторювалася: *Pele has played football every day from the age of seven.* Усі три типи дієслів можуть також позначати:

- дію (стан), що відбувається (повторюється) постійно: *She cooks every day;*
- дію (стан), що відбувається (повторюється) тимчасово: *She is cooking now.*

Існують правильні (типу *open*) і неправильні (типу *break*) дієслова. Обидва типи дієслів утворюють IV форму дієслова за допомогою додавання *-ing* до основи дієслова. Правильні дієслова утворюють II та III форми шляхом

додавання -ed до основи дієслова, а неправильні дієслова утворюють ці форми по-різному, тому їх слід запам'ятовувати.

В англійській мові є група дієслів (**can, may, must, ought, should, need, dare**) які називаються **модальними**. Модальні дієслова не вживаються самостійно, а лише в сполученні з інфінітивом іншого дієслова. Вони виражають можливість, необхідність, бажаність, імовірність, сумнів, дозвіл, заборону, здатність виконання дії, позначеної інфінітивом.

Модальні дієслова мають ряд особливостей:

- Модальні дієслова не мають форм інфінітива, дієприкметника та герундія, а також складних часових форм.
- Після модальних дієслів інфінітив вживається без частки **to**.
- Виняток становить **ought**, після яких інфінітив вживається з часткою **to**, а також дієслова **need** і **dare**, після яких інфінітив може вживатися з часткою **to** і без неї.
- У третій особі однини теперішнього часу модальні дієслова не мають закінчення (**e**)s:

He must do it now.

Він повинен зробити це зараз.

Питальна та заперечна форма теперішнього та минулого часу модальних дієслів утворюються без допоміжного дієслова, модальне дієслово в реченні виконує таку саму функцію, як і допоміжне дієслово:

May I take it?

Я можу взяти це?

You should not speak to him.

Вам не слід розмовляти з ним.

Примітка: **Can** у теперішньому часі пишеться разом з часткою **not**:

She cannot cook well.

Вона не вміє добре готувати.

CAN (COULD)

Дієслово **can** виражає:

фізичну або розумову здатність, уміння або можливість виконати дію в теперішньому (**can**) або минулому (**could**) часі:

I couldn't solve this problem.

Я не зміг розв'язати задачу.

сумнів, здивування, невіру в питальних та заперечних реченнях з різними формами інфінітива: Indefinite, Continuous та Perfect:

You cannot think so.

Не може бути, щоб ви так думали.

Can they be carrying out the experiment at such a late hour?

Невже вони проводять дослід в такий пізній час?

Can you have said it?

Невже ви це сказали?

Дієслово **could** виражає:

можливість або здатність виконати дію в минулому (з Indefinite Infinitive):
In 1774 Scheele could obtain phosphorus by distilling bones with sand and charcoal. В 1774 Шеєле міг отримувати фосфор шляхом перегоняння кісток з піском та деревним вугіллям.

Примітка:

1. Дієслово **can** не має майбутнього часу. Замість **can** вживається сполучення **to be able to** - бути спроможним:

I will be able to use this new device very soon.

Я зможу користуватися цим новим прибором невдовзі.

2. Вираз **to be able** іноді вживається в теперішньому і минулому часі та має значення «бути в змозі»:

The girl was not able to answer.

Дівчина була не в змозі відповідати.

Continuous Infinitive з дієсловом **can** означає дію, яка відбувається у теперішньому часі.

She can't be speaking on the phone now.

Не може бути, щоб вона зараз розмовляла по телефону.

Perfect Infinitive означає дію, яка відбулася у минулому:

He cannot have done this.

Не може бути, щоб він зробив це.

Вживання **could** замість **can** у цих значеннях не змінює часу дії, а лише підсилює сумнів, невпевненість.

MAY (MIGHT)

Дієслово **may** вживається для вираження дозволу і перекладається як «могти, мати дозвіл».

May I use your phone?

Можна скористатися вашим телефоном?

Дієслово **may** має дві форми: теперішній час **may** і минулий час **might**. Але в значенні минулого часу **might** вживається дуже рідко, головним чином у підрядних реченнях за правилом послідовності часів:

He asked the engineer if he might switch on that machine.

Він спитав інженера, чи можна ввімкнути ту машину.

Також форма може вживатися для вираження докору, несхвалення, осуду:

If you wanted, you might find this information.

Якби ти хотіла, ти могла б знайти ці відомості. (зараз)

Perfect Infinitive після форми **might** виражає докір з приводу того, що дія не відбулася в минулому:

You might have read the instruction before usage.

*Ти міг би прочитати інструкцію перед застосуванням.
(але не прочитав)*

MUST

Дієслово **must** виражає обов'язок, необхідність, а також наказ і пораду:

They must do the work at once.

Вони мають зробити роботу зараз.

You must consult a doctor.

Ви повинні порадитися з лікарем.

Дія, виражена інфінітивом у сполученні з **must**, може стосуватися теперішнього або майбутнього часу:

The students must be at the lessons now.

Студенти повинні зараз бути на заняттях.

Must we copy out this task tomorrow?

Чи треба переписувати це завдання завтра?

Примітка:

Must має лише форму теперішнього часу. Для вираження обов'язку в минулому або майбутньому часі вживається **to have to**:

We had to buy the equipment at these prices.

Ми повинні були купити це обладнання за такими цінами.

З **to have to** вживається лише Indefinite Infinitive. Питальна та заперечна форма **to have to** утворюється з допоміжним дієсловом **do**:

She didn't have to get up early.

Вона не мусила рано вставати.

В теперішньому часі, а також в минулому та майбутньому за контекстом, **have to** має значення «бути змушеним»:

Unfortunately they have to cut the time of the experiment.

На жаль, ми змушені скоротити час експерименту.

У заперечних реченнях **must** виражає заборону.

You must not speak aloud at the library.

У бібліотеці не дозволяється голосно розмовляти.

Сполучення **must** з Continuous Infinitive виражає припущення, що дія відбувається в момент мовлення або протягом теперішнього періоду часу:

They must be working on the third floor.

Вони, напевно, працюють на другому поверсі.

Сполучення **must** з Perfect Infinitive виражає припущення, що дія відбулася у минулому:

We must have lost the documents.

Ми, напевно, загубили документи.

Примітка:

Дієслово **must** має ще один еквівалент – **to be to**, який виражає обов'язок, що впливає з попередньої домовленості, плану, розкладу, графіка:

He **is to meet** Mr. Brown at five.

Він повинен зустріти пана Брауна о 5 годині.

To be to вживається для вираження наказу або інструкції:

You **are to speed up** the reaction.

Прискорте реакцію.

To be вживається лише в двох часах - Present Indefinite and Past Indefinite:

I **was to call** to the office.

Я мав зателефонувати до офісу.

Після **to be to** в Past Indefinite вживається також Perfect Infinitive, який вказує на те, що виражена ним дія не відбулася:

We **were to have arrived** at the airport at three.

Ми мали прибути до аеропорту о 3 годині (але не прибули).

SHOULD, OUGHT TO

Дієслова **should** і **ought to** виражають моральний обов'язок (з точки зору того, хто говорить), пораду, рекомендацію. Кожен з них має лише одну форму.

Сполучення **should** і **ought to** з Indefinite Infinitive виражають дію стосовно теперішнього або майбутнього часу:

Ann is in hospital. Her friends ought to visit her.

Анна у лікарні. Її друзям слід відвідати її.

You should stay in bed and take medicine when you get the flu.

Коли ви захворіли на грип, вам краще залишатися у ліжку та приймати ліки.

Continuous Infinitive з **should** і **ought** виражає дію стосовно теперішнього часу:

I think, you ought not to be inspecting the machine-tool.

Гадаю, вам не слід обстежувати станок зараз.

Perfect Infinitive з дієсловами **should** і **ought** у стверджувальній формі означає, що бажана дія не відбулася:

The secretary should have sent the letter.

Секретарці слід було відправити листа.

Заперечна форма з **should** і **ought** у Perfect Infinitive виражає дію, що відбулася як небажана:

You shouldn't have waited for the results.

Вам не слід було чекати результатів.

NEED

Дієслово **need** вживається як модальне і як смислове. Як модальне, дієслово **need** з Indefinite Infinitive виражає необхідність виконання дії стосовно теперішнього або майбутнього часу і вживається у формі теперішнього часу у питальних та заперечних реченнях:

Need she come there?

Їй треба приходити туди?

You needn't hurry.

Вам не треба поспішати.

Perfect Infinitive з дієсловом **need** означає, що дія, в якій не було необхідності, відбулася:

You needn't have made the preliminary tests.

Не треба було робити ці тести.

DARE

Дієслово **dare** означає «мати сміливість або зухвальство зробити щось». Воно вживається переважно в питальних та заперечних реченнях:

How dare you say it?

Як ви смієте казати це?

Література

1. Англо-український міні-словник психологічних термінів : Організаційна та економічна психологія / АПН України, Ін-т психології ім.

- Г.С. Костюка; Упоряд. Володимир Миколайович Івкін; Наук. ред. Людмила Миколаївна Карамушка. – К. : Міленіум, 2004.– 30 с.
2. Бахов І.С. English for Post-Graduate Students. Англійська мова для аспірантів і здобувачів: Навч. посіб.- К.: МАУП, 2008.
 3. Бондар Т.І., Кириченко З.Ф., Колесник Д.М., Дегтярьова Л.П., Шпак В.К. Англійська мова для аспірантів та наукових співробітників: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т.І. Бондар, З.Ф. Кириченко, Д.М. Колесник, Л.П. Дегтярьова, В.К. Шпак. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.
 4. Бурбак О.Ф. та ін. English for Science Students (англійська мова для аспірантів та здобувачів). – Чернівці: Рута, 1998.
 5. Василенко О.В., Кобюк Ю.М. Українсько-англійський розмовник для наукових і науково-педагогічних працівників: навч.-довід. вид. / О.В. Василенко, Ю.М. Кобюк. – Київ: ІПОД НАПНУ, 2016. – 52 с.
 6. Василюк А.В. Педагогічний словник-лексикон. Англо-український. Українсько-англійський [Текст] / А. В. Василюк ; Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2004. – 155 с.
 7. Ільченко О.М. Англійська мова для науковців. – К., 1996.
 8. Максимук В.М., Дудок Р.І. Англійська мова для аспірантів та науковців гуманітарно-природничих спеціальностей університетів (English for PhD Students`): Підручник: видання 2-ге, оновлене та доповнене. – Львів: Астролябія. – 240 с.
 9. Мартинюк І. А. Короткий українсько-англійський словник термінів із психології для студентів денної форми навчання напряму підготовки „Соціальна педагогіка”. – К.: НУБіПУ, 2012. – 35 с.
 10. Методичні вказівки для аспірантів та науковців, які вивчають англійську мову / Уклад. Н.М. Петренко. – Дніпропетровськ: УДХТУ, 1995.
 11. Орлова Н.В. Англо-український та українсько-англійський словник педагогічних та психологічних термінів і понять : навч. посібник для студ. і викладачів вищ. навч. закл. / Н.В. Орлова. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – 188 с.
 12. П'ятакова Т.С., Сулима О.В. Методичні рекомендації для вступного іспиту до аспірантури з іноземної мови (англійська, німецька). – Київ, 2008. – 30 с.
 13. Рябцева Н.К. Наукове мовлення англійською мовою / Н.К. Рябцева. – Київ: Флінта, 1999. – 601с.
 14. Українсько-англійський навчальний словник з педагогіки: словник / Авшенюк Н.М., Прохур Ю.З. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 512 с.
 15. Шпак В.К. Англійська мова для повсякденного спілкування: підручник / В.К. Шпак. – Київ: Вища школа, 2001. – 152 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3.

Тема: Система часів в англійській мові

Питання для обговорення

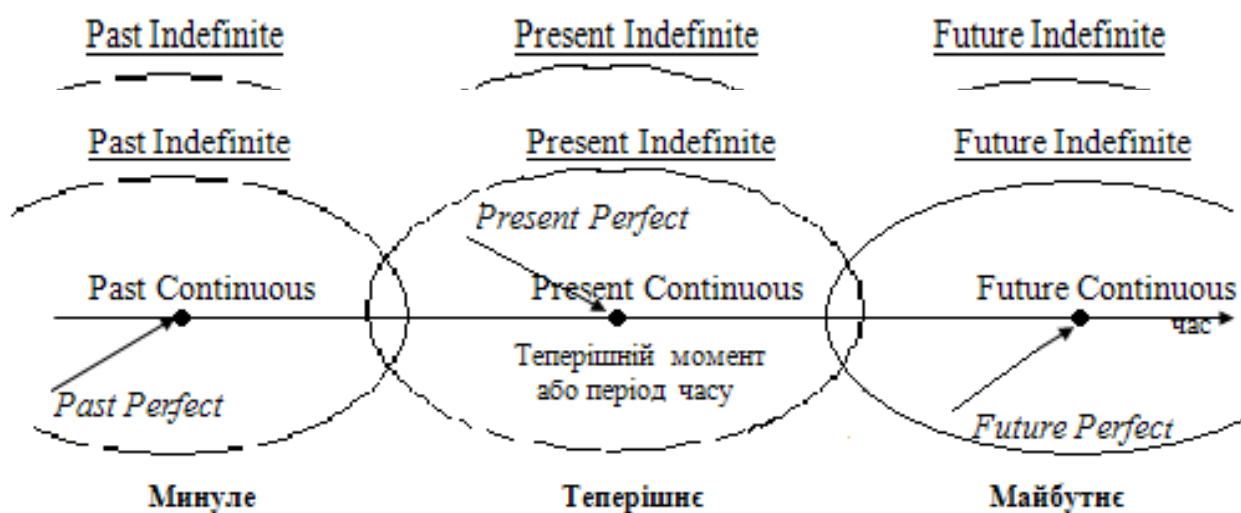
1. Система часів в англійській мові.
2. Узгодження часів в англійській мові.

Методичні вказівки. У процесі підготовки до практичного заняття майбутні доктори філософії повинні підготувати повідомлення та виконати практичні вправи, у яких необхідно акцентувати увагу на таких аспектах:

В англійській мові розрізняють чотири групи часових форм дієслова:

- **Indefinite**
- **Continuous**
- **Perfect**
- **Perfect Continuous**

У кожній групі є ще форми Past, Present, Future та Future-in-the-Past. Якщо зобразити час як пряму лінію, то дії, що виражені часовими формами, можна

схематично розмістити таким чином:

1. Indefinite Tenses (неозначені часи) вживаються для вираження дії, яка відбувається в теперішньому, минулому або майбутньому часі, але не вказує на її характер, тривалість, завершеність, передування іншій дії або певному моменту часу. Іншими словами, часи групи Indefinite тільки *констатують* факт виконання дії. Перекладаються дієсловами доконаного та недоконаного виду.

I study English.

Я вивчаю англійську мову (вивчаю взагалі, необов'язково в момент мовлення).

2. Continuous Tenses (тривалі часи) виражають дію як процес, дію, яка відбувається в конкретний момент або період часу. Перекладаються дієсловами недоконаного виду.

I am watching TV.

Я дивлюся телевізор (зараз, коли говорю про це).

3. Perfect Tenses (доконані часи) виражають дію, яка відбулася до певного моменту або періоду часу і звичайно вказують на наявність якого-небудь результату дії.

I have written my paper.

Я вже написав свою роботу (робота вже написана, і я можу зайнятися іншою справою).

4. Perfect Continuous Tenses (перфектно-тривалі часи) виражають дію, яка почалася до якогось моменту та триває аж до цього моменту.

I have been trying to solve this problem for 2 hours.

Я вже дві години намагаюсь розв'язати цю задачу

(на даний момент я працюю вже дві години і продовжую її розв'язувати).

Усі дієслова мають чотири основні форми, які використовуються для утворення всіх інших часових форм, як простих так і складних:

Форми	I (Infinitive)	II (Past Indefinite)	III (Past Participle)	IV (Present Participle)
<i>Правильне</i>	live	Lived	lived	living
<i>неправильне</i>	----- write	----- Wrote	----- written	----- writing
<i>В яких часах використо- вується</i>	Present Indefinite Future Indefinite	Past Indefinite	Perfect Passive Voice	Continuous Perfect Continuous

Примітка:

За способом утворення II та III форм всі дієслова поділяють на правильні (додавання закінчення **-ed** до інфінітива без частки **to**) та неправильні (які потрібно запам'ятовувати). IV форма утворюється від I-ої додаванням закінчення **-ing**.

УТВОРЕННЯ ЧАСІВ

Indefinite:

Present: I ((e)s)

Common thermometers use a liquid as an agent to measure temperature.

Звичайні термометри використовують рідину для вимірювання температури.

An ammeter measures the current in amperes.

Амперметр вимірює струм в амперах.

Past: **II**

Heinrich Hertz discovered the photoelectric effect in 1887.

Хайнріх Герц відкрив фотоелектричний ефект у 1887.

Future: **Shall** } + I
 Will }

The creation of the legal base for conducting commercial operation will provide adoption of Ukraine in the global economic space.

Створення законодавчої бази для проведення комерційних операцій забезпечить прийняття України до світового економічного простору.

Continuous:

be + IV

Present:

am } + IV
is }
are }

Nanotechnology is attracting much interest.

- Нанотехнології викликають велику зацікавленість.

Past: **was** } + IV
 were }

Pen Mining was conducting mining operations on very steep slopes.

Компанія „Пен Майнінг” виконувала гірничі роботи на дуже крутих схилах.

Future: **shall be** } + IV
 will be }

“SBI” will be erecting a bridge over that river the whole summer.

Компанія “SBI” ціле літо будуватиме міст над тією річкою.

Perfect:

have + III

Present: **have** } + III
 has }

Concrete technology has advanced a little since those remote days.

З того часу технології бетону не набагато розвинулися.

Past: **had + III**

By the end of the decade they had succeeded in accomplishing the task.

До кінця десятиріччя їм вдалося виконати це завдання.

Future: } + III
shall have

They will have completed the construction of the next block of the station by the end of the year.

До кінця року вони завершать будівництво наступного блок електростанції.

Perfect Continuous

(have+III) (be+IV) => **have+been+IV**

Present:

have } **been + IV**
has }

At the experimental plant the workers have been applying the new method for rather a long time.

На експериментальному заводі робітники використовують цей новий метод вже досить довго.

Past: **had been + IV**

The chief engineer of the plant reported that they had been applying the new method for rather a long time.

– Головний інженер заводу доповів, що вони використовують цей новий метод вже досить довго.

Future: } **have been + IV**
shall }
will }

We have been working with that firm for a decade by the end of the next year.

- На кінець наступного року буде вже десять років, як ми працюємо з цією фірмою.

Основні випадки вживання часів

INDEFINITE

Present Indefinite

1. Для вираження звичайної повторюваної або постійної дії стосовно теперішнього часу.

We call this engine “diesel”.

– Ми називаємо такий двигун «дизель».

2. Для вираження дії або стану, які необмежені якимись часовими рамками та відбуваються незалежно від волі людини.

The Earth goes round the Sun.

- Земля обертається навколо Сонця.

3. Для вираження дії, яка відбувається в момент мовлення, з дієсловами, що не вживаються в Continuous:

to like – подобатися

to love – любити

to hate – ненавидіти

to wish – бажати

to desire – бажати

to know – знати

to feel – відчувати

to understand – розуміти

to notice – помітити

to forget – забувати

to see – бачити
to seem – здаватися
to appear – здаватися
to contain – вміщувати

to remember – пам'ятати

I don't understand this phenomenon.

Я не розумію цього явища.

to believe – вірити
to recognize – впізнавати
to possess – володіти
to consist – складатися
to want – хотіти

4. Для вираження майбутньої дії в підрядних реченнях часу та умови, які приєднуються сполучниками:

if – якщо

unless – якщо тільки не

provided that – при умові що

when – коли

till, until – до тих пір поки

as soon as – як тільки

as long as – поки

before – перед тим як

If someone weighs 70 kilos at the North Pole, he will doubtless weigh less at the equator.

Якщо хто-небудь буде важити 70 кг на Північному полюсі, то на екваторі він, безумовно, важитиме менше.

5. Для вираження запланованої дії в майбутньому, здебільшого з дієсловами, які означають рух:

to go – йти

to come – приходити

to leave – від'їжджати

to sail – відпливати

to return – повертатися

to arrive – прибувати

to start – вирушати

The train for Kyiv leaves at 9.40 p.m.

Поїзд до Києва від'їжджає в 9.40 вечора.

6. Для поживалення розповіді для вираження дії або ряду дій в минулому:

For more than one century scientists were working hard to discover the secret of atom.

Більше ніж сторіччя вчені з різних країн наполегливо працювали, щоб дізнатись таємницю атома.

Past Indefinite

1. Для вираження одноразової або постійної минулої дії з такими часовими обставинами:

yesterday – вчора

last week – минулого тижня

an hour ago – годину тому

at 5 o'clock – о 5 годині

the other day – цілими днями та ін.

on Monday – в понеділок

in 1991 – в 1991

during the war – під час війни

just now – тільки що

The reaction ended 5 minutes ago.

Реакція закінчилася 5 хвилин тому.

2. Для вираження ряду послідовних дій у минулому:

Dmitry Mendeleev received a secondary education at the Tobolsk Gymnasium and then entered the Petersburg Pedagogical Institute from which he graduated with a gold medal in 1857.

Дмитро Менделєєв отримав середню освіту в Тобольській гімназії, потім вступив до Петербурзького педагогічного інституту, який закінчив з золотою медаллю в 1857 році.

3. Для вираження повторюваної дії в минулому.

Last month we repeated that experiment several times.

Минулого місяця ми декілька разів повторювали той експеримент.

Примітка:

З цією метою також вживаються конструкції **would + Infinitive** та **used to + Infinitive**:

In my youth I used to go in for sports.

В юності я, бувало, займався спортом.

They would repeat the experiment many times to achieve necessary accuracy.

Вони повторювали експеримент багато разів, щоб досягти потрібної точності.

Future Indefinite

1. Для вираження одноразової, постійної або повторюваної дії в майбутньому.

At the next conference we shall speak on decisive trends in modern science.

На наступній конференції ми поговоримо про вирішальні тенденції в сучасній науці.

Примітка:

Future Indefinite іноді виражає не майбутню, а передбачену дію, яка відноситься до теперішнього часу. Таке вживання Future Indefinite зустрічається в ділових листах та газетах чи журнальних статтях і перекладається теперішнім часом з виразами *мабуть, певно, можливо*.

You will expect that this question has already been settled.

Ви, мабуть, очікуєте, що питання вже врегульовано.

Примітка:

1. В підрядних реченнях умови та часу замість Future Indefinite вживається Present Indefinite.

If a current flows through a conductor, it will set up a magnetic field in the neighbourhood of the conductor.

Якщо через провідник пройде струм, він утворить магнітне поле поряд з провідником.

2. Крім Future Indefinite для вираження майбутньої дії вживаються:

а) вираз **to be going to + Infinitive**:

Today we are going to change the conditions of this reaction to see whether we can accelerate it.

Сьогодні ми збираємось змінити умови цієї реакції, щоб побачити, чи можемо ми її прискорити.

б) Present Continuous:

We are taking our exam on Monday.

Ми здаємо свій екзамен в понеділок.

в) Present Indefinite (див. Present Indefinite п.5):

The delegation leaves next Tuesday.

Делегація від'їздить наступного вівторка.

г) Future Continuous:

Next Tuesday I will be meeting the representative of the firm to clear up all these points.

Наступного вівторка я зустрінусь з представником фірми, щоб прояснити ці питання.

CONTINUOUS

Present Continuous

Для вираження дії, що відбувається в момент мовлення:

We are carrying on a very complicated experiment now.

Ми зараз проводимо дуже складний експеримент.

Для вираження дії, що відбувається в певний період теперішнього часу, хоч і не обов'язково в момент мовлення:

The firm is carrying on negotiations for the purchase of ore.

Ця фірма веде переговори щодо придбання руди.

Для вираження тривалої дії, що відбувається одночасно з іншою дією, яка відноситься до теперішнього часу:

The engineers are testing the equipment at the plant while the managers are settling some packing problems.

Інженери тестують обладнання на заводі, в той час як менеджери вирішують деякі проблеми з упаковкою.

Для вираження тривалої дії в майбутньому замість Future Continuous в підрядних часу та умови:

Wake me up if I am sleeping when you come.

Розбуди мене, якщо я буду спати, коли ти прийдеш.

Для вираження запланованої майбутньої дії з дієсловами, що означають рух (обов'язково з обставиною часу):

They are flying to Washington tomorrow.

Завтра вони вилітають до Вашингтону.

Past Continuous

Для вираження дії, що відбувалась, тривала в певний момент в минулому. Цей момент може бути вказаний:

а) обставинами часу:

at 5 o'clock – о п'ятій

at noon – опівдні

at midnight – опівночі

at that moment – в той час та ін..

At that time electrical engineering was just making its first steps.

В той час електротехніка робила свої перші кроки.

б) іншою минулою дією, вираженою дієсловом в Past Indefinite.

The apparatus was working when they came.

Апарат працював, коли вони прийшли.

Для вираження дії, що тривала протягом якогось періоду часу в минулому:

In June the firm was carrying on negotiations for the purchase of wheat.
У червні фірма вела переговори стосовно купівлі пшениці.

Past Continuous вживається іноді разом з Past Indefinite з такими виразами часу, як

all day long – весь день,
all day yesterday – вчора весь день,
all the time – весь час,
the whole evening – цілий вечір,
from 9 till 5 – з 9 до 5 та ін.

для вираження дії як процесу:

The engineers were testing the machines all day yesterday.
Інженери тестували машини весь вчорашній день.

Але коли дія з такими виразами часу є однією з двох або кількох дій, які відбувались одна за іншою, вживається Past Indefinite:

I came home at 4, had an hour's rest, and then worked the whole evening.

Я прийшов додому о четвертій, годину відпочив, а потім працював весь вечір.

Для вираження двох одночасних дій, коли треба підкреслити тривалість або процес:

While he was looking through the catalogue, I was writing a reply to the firm.

Поки він проглядав каталог, я писав відповідь фірмі.

Future Continuous

Для вираження тривалої дії, що відбуватиметься в якийсь момент або період часу в майбутньому. Цей момент може бути вказаний іншою майбутньою дією, вираженою дієсловом в Present Indefinite в підрядних часу та умови, або такими означеннями часу:

at 10 o'clock – о десятій
at noon – опівдні
at midnight – опівночі
at that moment – в той час та ін.

The apparatus will be working when they come.

Апарат буде працювати, коли вони прийдуть.

Для вираження наміру виконати дію, коли мова йде про задалегідь намічену дію:

He will be meeting us at the station.
Він зустріне нас на вокзалі.

PERFECT

Present Perfect

Для вираження дії, яка відбулася до моменту мовлення, коли головним є результат цієї дії, а не вона сама. Час дії не зазначається:

My supervisor has gone to Kyiv.

Мій керівник поїхав до Києва. (Неважливо коли він поїхав, головне, що зараз він у Києві)

В реченнях з такими обставинами часу:

а) що означають період часу, який ще не закінчився:

today – сьогодні

this week – цього тижня

this year – цього року

this morning – сьогодні вранці та ін.

I have not seen him today.

Сьогодні я його не бачив.

б) що означають період часу, який почався в минулому і тривав до моменту мовлення:

up to now, up to the present – до цього часу

lately – нещодавно, за останній час

recently – останнім часом

so far – до цього часу

since – відтоді

not yet – ще не

We haven't finished the experiment yet.

Ми ще не закінчили цей експеримент.

в) для вираження дії або стану, що триває з якогось моменту в минулому аж до моменту мовлення (переважно з дієсловами, які не вживаються в Continuous), найчастіше з прийменниками **for** – *протягом* (період тривалої дії), **since** – з... (початок дії):

How long have you been here?

Скільки часу ви вже тут?

I have known him since his childhood.

Я знаю його з дитинства.

г) з прислівниками неозначеного часу та частотності:

ever – коли-небудь

never – ніколи

often – часто

seldom – рідко

already – вже

just – щойно

yet – ще

Have you ever done business with a foreign firm?

Ви коли-небудь вели справи з іноземною фірмою?

Примітка:

Present Perfect ніколи не вживається з такими означеннями минулого моменту або періоду часу, як:

yesterday – вчора

last week – минулого тижня

an hour ago – годину тому

at 4 o'clock – о четвертій годині

in October – в жовтні

in 1995 – в 1995 році

on Tuesday – у вівторок та ін.,

а також у питальних реченнях з **when** (коли?). З такими обставинами вживається Past Indefinite.

Past Perfect

Для вираження дії, що відбулася раніше іншої минулої дії, позначеної дієсловом у Past Indefinite:

They informed us that they had chartered the s.s. “Nova” for the transportation of goods.

Вони проінформували нас, що вони зафрахтували пароплав «Нова» для транспортування товарів.

Примітка:

Під час переліку минулих послідовних дій дієслова вживаються у Past Indefinite:

They chartered the vessel, loaded the goods and sent us a telegram.

Вони зафрахтували судно, повантажили товари та послали нам телеграму.

Але якщо така послідовність перервана згадкою про дії, що відбулися раніше, то вони позначаються дієсловами у Past Perfect.

Якщо зустрічається цілий ряд передминулих дій, тільки декілька перших позначаються дієсловами у Past Perfect, решта – у Past Indefinite. Але перейти з Past Perfect на Past Indefinite в одному реченні неможливо.

Для вираження минулої дії, що закінчилася до певного моменту в минулому, який позначається словосполученнями з прийменником **by** – до:

They had finished the loading by the 1st of May.

Вони закінчили завантаження до 1-го травня.

Примітка:

В складнопідрядному реченні з підрядним, яке починається з **after** - після того як, дія підрядного речення передує дії головного. Якщо існує необхідність підкреслити, що дія підрядного передує головному реченню, то дієслово підрядного вживається у Past Perfect. Якщо такої необхідності немає, то дієслово підрядного речення вживається у Past Indefinite.

After they had settled some problems, they signed the contract.

Після того, як вони врегулювали декілька проблем, вони підписали контракт.

After he signed the letter, he asked the secretary to send it off.

Після того, як він підписав листа, він попросив секретарку відіслати його.

В складнопідрядних реченнях з підрядним, яке починається з **when** – коли, дія головного може передувати дії підрядного, і, навпаки, дія підрядного може передувати дії головного. Якщо дія головного речення передує дії підрядного, то в головному вживається Past Perfect, а у підрядному - Past Indefinite:

We had shipped the goods **when** the telegram came.

Ми вже відвантажили товари, коли прийшла телеграма.

Наявність частки **not** в головному реченні вказує на те, що дія не встигла відбутися до початку іншої минулої дії:

We had not shipped the goods, **when** the telegram came.

Ми ще не відвантажили товари, коли прийшла телеграма.

Якщо дія підрядного передує дії головного, то в підрядному часто вживається Past Indefinite. Але якщо виникає необхідність підкреслити, що

дія підрядного речення відбулася раніше дії головного, то після **when** можна вжити Past Perfect:

I remembered it **when** they had gone.

Я згадав це, коли вони (вже) пішли.

В складнопідрядних реченнях с підрядним, яке починається з **before** – *перед тим як, до того як*, дія головного речення передує дії підрядного, тому в головному вживається Past Perfect (іноді - Past Indefinite), а в підрядному - Past Indefinite:

We had shipped the goods **before** your telegram arrived.

Ми (вже) відвантажили товари, до того як прийшла телеграма.

Іноді Past Perfect вживається в підрядному реченні, а в головному - Past Indefinite. В такому випадку **before** перекладається *ще до того як*:

Director returned **before** we had discussed the contract.

Директор повернувся ще до того, як ми обговорили (встигли обговорити) контракт..

В складнопідрядних реченнях с підрядним, яке починається з **until (till)** – *поки ... не, до тих пір поки...не*, і в головному і в підрядному вживається Past Indefinite. Але коли необхідно підкреслити, що дія підрядного речення передує дії головного після **till (until)** вживається Past Indefinite:

They watched the loading **until** all the cases had been loaded.

Вони спостерігали за відвантаженням, поки всі ящики не були повантажені.

В головних реченнях, коли підрядне починається з **when**, який є частиною сполучника з прислівником **hardly (scarcely)** в головному реченні - **hardly (scarcely)... when** – *ледь (тільки)...як, не встиг...як*:

The secretary had **hardly** finished typing a letter manager brought another one.

Не встигла секретарка закінчити друкування листа, як менеджер приніс ще одного.

Past Perfect вживається також у головному реченні, коли підрядне починається зі сполучника **than**, який є частиною складеного сполучника з прислівником **no sooner** головного речення - **no sooner... than**:

She had **no sooner** finished typing a letter **than** the manager brought another one.

Не встигла вона закінчити друкувати листа, як менеджер приніс ще одного.

Future Perfect

1. Для вираження дії, яка відбудеться до визначеного моменту в майбутньому. Цей момент може бути виражений:

а) обставиною часу:

by 2 o'clock – до другої години

by Monday – до понеділка

by the end of the year – до кінця року

by that time – до того часу та ін.

We shall have shipped all the goods by the end of the year.

Ми відвантажимо всі товари до кінця року.

б) іншою майбутньою дією, вираженою дієсловом в Present Indefinite в підрядних реченнях часу та умови:

We shall have shipped all the goods when you come.

Ми вже відвантажимо всі товари, коли ви приїдете.

PERFECT CONTINUOUS

Present Perfect Continuous

Для вираження тривалої дії, яка почалася в минулому, продовжується в момент мовлення або у теперішньому часі. При вживанні Present Perfect Continuous завжди вказується період часу дії:

for an hour – протягом години

for a month – протягом місяця

for a long time – протягом довгого часу, давно

lately – останнім часом

since yesterday – відчора

all day – весь день

I have been thinking over this contract all day.

Я думаю про цей контракт весь день.

Для вираження тривалої дії, яка почалася в минулому та щойно закінчилася:

I feel tired as we have been discussing the points for three hours.

Я почувуюся втомленим, тому що ми обговорювали ці пункти 3 години.

В питальних реченнях з **since when** – з якого часу, відколи та **how long** – як довго, скільки часу:

How long have you been doing business with that firm?

Як довго ви ведете справи з тією фірмою?

Past Perfect Continuous

Для вираження тривалої дії, яка почалася раніше іншої дії в минулому, вираженої Past Indefinite, та ще відбувалася в момент її виконання з такими обставинами часу:

for 3 weeks – протягом 3 тижнів

for a long time – протягом довгого часу, давно та ін.

Director had been going through the morning mail for half an hour when our customer rang.

Директор продивлявся ранкову пошту вже півгодини, коли подзвонив наш клієнт.

Для вираження тривалої минулої дії, яка закінчилася безпосередньо перед іншою минулою дією:

They felt tired as they had been discussing the terms of payment for almost 5 hours.

Вони почувалися втомленими, тому що обговорювали умови оплати майже 5 годин.

Future Perfect Continuous

Для вираження тривалої майбутньої дії, яка почнеться раніше іншої майбутньої дії та буде виконуватися в момент її настання.

By the beginning of the next year we shall have been working

with this firm for 15 years.

На початок наступного року ми буде працювати з цією фірмою вже 15 років.

Примітка:

Така форма вживається дуже рідко.

Узгодження часів. Якщо в головному реченні дієслово-присудок виражає минулу дію (Past Indefinite), то дієслово-присудок в підрядному реченні має бути в одному з минулих часів або в майбутньому з точки зору минулого:

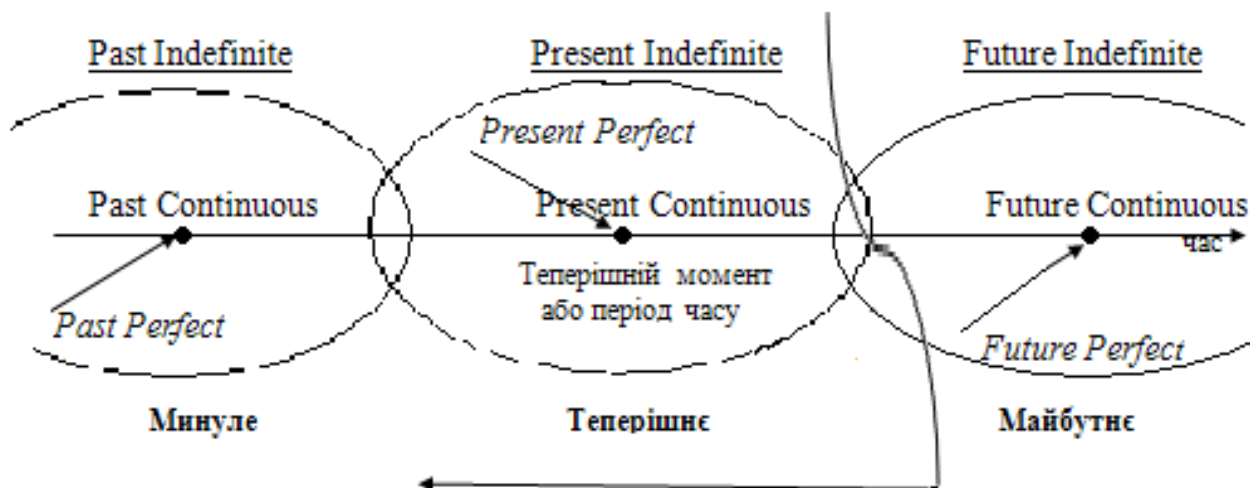
They informed us that they had already shipped the goods.

- Вони повідомили нам, що вже відвантажили товар.

Схематично зміни часових форм дієслів-присудків підрядних речень можна представити як зсув вліво:

Таким чином:

Present Indefinite → Past Indefinite
Present Continuous → Past Continuous
Present Perfect → Past Perfect

Present Perfect Continuous → Past Perfect Continuous
Past Indefinite → Past Perfect

Для майбутніх часів існує форма Future-in-the-Past, яка відрізняється від відповідних майбутніх часів зміною:

shall/will → should/would

Director said, "We shall sign the contract next Monday".

Director said they would sign the contract the following Monday.

При зміні часових форм відбуваються також деякі інші зміни:

this → that

these → those

here → there

now → then

yesterday → the day before

today → that day

tomorrow → (the) next day, the following day

ago → before, earlier

last week → the week before

next year → the next / following year

та ін.

The notice said that the conference on the problem would be held at our university the next year.

В об'яві говорилося, що конференцію з цієї проблеми буде проведено в нашому університеті наступного року.

Випадки відхилень від правил узгодження часів

Правило узгодження часів **не** застосовується в таких випадках:

1. Дієслово-присудок підрядного речення передає загальновідомий факт:

The teacher told us that the Earth goes round the Sun.

Вчитель сказав нам, що Земля обертається навколо Сонця.

2. **Must, should, ought** в підрядному реченні не змінюються:

Director says (said) that we must send a telegram.

Директор говорить (сказав), що ми повинні послати їм телеграму.

3. Форма Present умовного способу не змінюється:

It is (was) necessary that we should send them a telegram.

(Було) Необхідно, щоб ми послали їм телеграму.

4. Дієслово-присудок може не змінюватися в означальних реченнях, причини та порівняння:

The goods were loaded on the s.s. "Nova", which will arrive at Odessa in 3 days.

Товари були навантажені на пароплав «Нова», який прибуде в Одесу через 3 дні.

Література

1. Англо-український міні-словник психологічних термінів : Організаційна та економічна психологія / АПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка; Упоряд. Володимир Миколайович Івкін; Наук. ред. Людмила Миколаївна Карамушка. – К. : Міленіум, 2004.– 30 с.

2. Бахов І.С. English for Post-Graduate Students. Англійська мова для аспірантів і здобувачів: Навч. посіб.- К.: МАУП, 2008.

3. Бондар Т.І., Кириченко З.Ф., Колесник Д.М., Дегтярєва Л.П., Шпак В.К. Англійська мова для аспірантів та наукових співробітників: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т.І. Бондар, З.Ф. Кириченко, Д.М. Колесник, Л.П. Дегтярєва, В.К. Шпак. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.

4. Бурбак О.Ф. та ін. English for Science Students (англійська мова для аспірантів та здобувачів). – Чернівці: Рута, 1998.

5. Василенко О.В., Кобюк Ю.М. Українсько-англійський розмовник для наукових і науково-педагогічних працівників: навч.-довід. вид. / О.В. Василенко, Ю.М. Кобюк. – Київ: ПООД НАПНУ, 2016. – 52 с.

6. Василюк А.В. Педагогічний словник-лексикон. Англо-український. Українсько-англійський [Текст] / А. В. Василюк ; Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2004. – 155 с.
7. Ільченко О.М. Англійська мова для науковців. – К., 1996.
8. Максимук В.М., Дудок Р.І. Англійська мова для аспірантів та науковців гуманітарно-природничих спеціальностей університетів (English for PhD Students`): Підручник: видання 2-ге, оновлене та доповнене. – Львів: Астролябія. – 240 с.
9. Мартинюк І. А. Короткий українсько-англійський словник термінів із психології для студентів денної форми навчання напряму підготовки „Соціальна педагогіка”. – К.: НУБіПУ, 2012. – 35 с.
10. Методичні вказівки для аспірантів та науковців, які вивчають англійську мову / Уклад. Н.М. Петренко. – Дніпропетровськ: УДХТУ, 1995.
11. Орлова Н.В. Англо-український та українсько-англійський словник педагогічних та психологічних термінів і понять : навч. посібник для студ. і викладачів вищ. навч. закл. / Н.В. Орлова. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – 188 с.
12. П’ятакова Т.С., Сулима О.В. Методичні рекомендації для вступного іспиту до аспірантури з іноземної мови (англійська, німецька). – Київ, 2008. – 30 с.
13. Рябцева Н.К. Наукове мовлення англійською мовою / Н.К. Рябцева. – Київ: Флінта, 1999. – 601с.
14. Українсько–англійський навчальний словник з педагогіки: словник / Авшенюк Н.М., Прохур Ю.З. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 512 с.
15. Шпак В.К. Англійська мова для повсякденного спілкування: підручник / В.К. Шпак. – Київ: Вища школа, 2001. – 152 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4.

Тема: Способи англійського дієслова.

Питання для обговорення

1. Дійсний, умовний, наказовий способи англійського дієслова.
2. Активний і пасивний стан англійського дієслова.

Методичні вказівки. У процесі підготовки до практичного заняття майбутні доктори філософії повинні підготувати повідомлення та виконати практичні вправи, у яких необхідно акцентувати увагу на таких аспектах:

СПОСОБИ ДІЄСЛОВА. В англійській мові, як і в українській, є три способи дієслова:

- *дійсний* (the Indicative Mood):

Some scientific theories existed very many years before they were proved to be true or false.

Деякі наукові теорії існували протягом багатьох, перш ніж була доведена їх достовірність або помилковість.

- наказовий (the Imperative Mood):

Prove it!

Доведіть це!

- умовний (the Subjunctive Mood):

If there were no gravitation there would be no pressure in liquids.

Якби не існувало гравітації, в рідині не було б тиску.

В англійській мові існує три типи умовних речень:

Conditional I:

If the metal is heated the electrons will move faster.

Якщо метал нагріти, електрони будуть рухатися швидше.

Conditional II:

If the metal were heated the electrons would move faster.

Якби метал був нагрітий, електрони рухалися б швидше.

Conditional III:

If the metal had been heated the electrons would have moved faster.

Якби метал був нагрітий, електрони рухалися б швидше.

Conditional I виражає реальну дію, Conditional II та Conditional III – нереальну, яка відноситься відповідно до теперішнього та майбутнього часу і до минулого.

В деяких інших довідниках з граматики англійської мови вказано чотири форми умовного способу:

- Conditional
- Subjunctive II
- Subjunctive I
- Suppositional

CONDITIONAL MOOD

Conditional вживається для вираження дії, яка могла б відбутися за певних умов в минулому, теперішньому або майбутньому часі, але не відбулась або не відбудеться.

should
would } + **I** (якщо дія відноситься до
теперішнього або
майбутнього часу)

The electrons would move faster than their normal speed of motion. (now)

- Електрони рухалися б швидше за свою звичайну швидкість руху.

should
would } + **have** + **III** (якщо дія відноситься до

The electrons would have moved faster than their normal speed of motion. (yesterday)

Електрони рухалися б швидше за свою звичайну швидкість руху.

SUBJUNCTIVE II

Subjunctive II вживається для вираження дії, яка суперечить дійсності.

II (якщо дія відноситься до теперішнього або майбутнього часу)

If the metal were heated ... (now)

Якби метал був нагрітий ...

had + III (якщо дія відноситься до минулого часу)

If the metal had been heated ... (yesterday)

Якби метал був нагрітий ...

Примітка:

Дієслово **to be** в Present Subjunctive II має форму **were** в усіх особах однини й множини, але в розмовній мові дозволяється вживання **was**:

If I were (was) you ...

На твоєму місці ...

ВЖИВАННЯ CONDITIONAL MOOD ТА SUBJUNCTIVE II

1. Conditional Mood вживається для вираження дії, яка могла б відбутися за певних умов, в простих, складносурядних та складнопідрядних реченнях. Умови можуть бути виражені в цьому реченні, в сусідніх реченнях або не виражені взагалі, але зрозумілі з контексту:

But for the late hour they would continue their experiments.

Якби не пізній час, вони б продовжували експерименти.

(умова виражена в цьому реченні – якби не пізній час)

Unfortunately we do not have the necessary equipment.

We would obtain more accurate data.

На жаль, ми не маємо необхідного обладнання.

Ми б отримали точніші дані. (умова виражена в попередньому реченні – якби ми мали необхідне обладнання)

Friction results in loss of energy. The motion would continue indefinitely.

Тертя призводить до втрат енергії. Рух продовжувався б безкінечно.

(умова не виражена, вона зрозуміла з ситуації якби не було тертя)

2. Conditional Mood та Subjunctive II вживаються в складнопідрядних реченнях з підрядним умови, якщо умова малоймовірна або нездійсненна:

If a man were half a million miles away from the Earth he would weigh practically nothing at all.

Якби людина знаходилася б за півмільйона миль від Землі, вона б зовсім нічого не важила.

Примітка:

1. В головному реченні вживається Conditional Mood, а в підрядному Subjunctive II.
2. Кожна з форм вживається в тому часі, який вимагається за змістом.
3. Subjunctive II вживається в простих реченнях для вираження бажаної дії або стану, що суперечить дійсності:

If only these new methods were regarded in the article!
Якби тільки ці нові методи згадувалися в статті!

4. Subjunctive II вживається в підрядних додаткових реченнях, якщо присудок головного речення – дієслово **to wish**:

I wish the project were appreciated by everybody.
Я б хотів, щоб всі оцінили цей проект.

Примітка: Для вираження дії майбутньої по відношенню до головного речення в підрядному вживаються **would** та **could**:

I wish I would cope with this task.
Хотів би я впоратися з цим завданням..

5. Subjunctive II вживається в підрядних реченнях після сполучників **as if** та **as though** - *наче, ніби*:

He speaks as if he had learned the results of our research.
Він говорить, ніби взнав про результати нашого дослідження.

Примітка: Отже, Conditional I вживається для вираження реальної дії, яка може відбутися за певних умов:

They will do it if they obtain the necessary equipment.
Вони це зроблять, якщо отримають необхідне обладнання.
(В підрядних умовних замість майбутнього часу вживається теперішній)

Conditional II виражає нереальну дію, яка відноситься до теперішнього або майбутнього часу:

They would do it if they obtained the necessary equipment.
Вони б це зробили, якби отримали необхідне обладнання.
(В головному реченні - Present Conditional, в підрядному -Present Subjunctive II)

Conditional III виражає нереальну дію, яка відноситься до минулого часу:

They would have done it if they had obtained the necessary equipment.
Вони б це зробили, якби отримали необхідне обладнання.
(В головному реченні - Past Conditional, в підрядному – Past Subjunctive II)

Таким чином:

	Головне речення	Підрядне речення
Conditional I	Shall } + I Will } (Future)	if I (Present)
Conditional II	Should } + I Would } (Present Conditional)	if II (Present Subjunctive II)
Conditional III	Should } + have + III Would } (Past Conditional)	If had + III (Past Subjunctive II)

SUBJUNCTIVE I

Subjunctive I вживається для вираження необхідної, бажаної дії, яка може відбутись:

I (= інфінітив без **to** для всіх осіб однини та множини)

In many operations it is important that the frequency be constant

В багатьох операціях необхідно, щоб частота була постійною.

SUPPOSITIONAL MOOD

Suppositional вживається для вираження сумнівної, але необхідної, бажаної дії, що не суперечить дійсності і має відбутись згідно чийогось прохання, розпорядження, наказу і т.п.

should + I (якщо дія відноситься до теперішнього або майбутнього)

should + have + III (якщо дія відноситься до минулого)

It is necessary that one of the surfaces should be made of some material that has a low coefficient of friction.

Необхідно, щоб одна з поверхонь була зроблена з матеріалу з низьким коефіцієнтом тертя.

ВЖИВАННЯ SUBJUNCTIVE I ТА SUPPOSITIONAL MOOD

1. Suppositional вживається для вираження сумнівної, але необхідної, бажаної дії, що не суперечить дійсності і має відбутись згідно чийогось прохання, розпорядження, наказу і т.п.:

It is required that all measurements should be done beforehand.

Необхідно, щоб всі виміри було зроблено заздалегідь.

Примітка:

В цих значеннях вживається також Subjunctive I, але в британській англійській Subjunctive I зустрічається лише в мові офіційних документів, в науковій та технічній літературі. В американській англійській Subjunctive I зустрічається частіше.

2. Suppositional, як і Subjunctive I, вживається в підрядних підметових, які вводяться займенником *it*:

It is necessary – необхідно

It is important – важливо

It is desirable – бажано

It is ordered – наказано

It is demanded – вимагається

It is recommended – рекомендується та ін.

It is necessary that the cylinder (should) withstand the high initial steam pressure.

Необхідно, щоб циліндр витримував високий початковий тиск пари.

3. Suppositional, як і Subjunctive I, вживається в підрядних додаткових якщо присудок головного речення означає наказ, прохання, пропозицію, пораду, тощо:

to order – наказувати

to suggest – пропонувати

to propose – пропонувати

to request – просити

to advise – радити

to recommend – рекомендувати та ін.

The engineer proposed that there should be independent committee to examine the quality of output.

Інженер запропонував, щоб була створена незалежна комісія для перевірки якості продукції.

4. Suppositional (зрідка Subjunctive I) – в підрядних реченнях, які вводяться сполучником **lest** *щоб не*:

Make exact calculations lest you should fail with your experiment.

Зробіть точні обчислення, щоб ваш експеримент не зазнав невдачі.

5. Suppositional – в підрядних умовних, які відносяться до майбутнього, для підкреслення малої ймовірності припущення:

If you should obtain any results before the conference mention them in your report.

Якщо ви все ж отримаєте результати до початку конференції, згадайте про них у вашій доповіді.

ПАСИВНИЙ СТАН ДІЄСЛОВА

Особа або предмет, що виконує дію, називається **суб'єктом** дії.

Особа або предмет, на які спрямовано дію, називається **об'єктом** дії.

Якщо підмет є суб'єктом дії в реченні, то дієслово-присудок вживається в активному стані:

A number of factors influence the operation of receiving station.

Багато факторів впливають на роботу приймальної станції.

Якщо підметом речення є об'єкт дії, то дієслово-присудок вживається в пасивному стані:

The operation of the receiving station is influenced by a number of factors.

На роботу приймальної станції впливають багато різних факторів.

В українській мові тільки **перехідні** дієслова можуть утворювати пасивний стан. Але в англійській мові деякі неперехідні дієслова з прийменниковим додатком теж можуть вживатися в пасивному стані.

Перехідні та неперехідні дієслова

Дієслова, які можуть мати при собі прямий додаток, називаються **перехідними**.

Прямий додаток – додаток в знахідному відмінку (кого? що?):

We measured the water level.

Ми виміряли (кого? що?) рівень води.

Дієслова, які не можуть мати при собі прямий додаток, називаються **неперехідними**.

They work very hard.

Вони дуже тяжко працюють.

В англійській мові одне й те саме дієслово може бути як перехідним так і неперехідним.

I opened the window (перехідне)

Я відчинив вікно.

The shop opened at 9 (неперехідне)

Магазин відчинився о дев'ятій.

Утворення пасивного стану

be + III

	Indefinite	Continuous	Perfect
Past	was } + III were }	was } being + III were }	had + been + III
Present	am } + III is } are }	am } being + III is } are }	have } been + III has }
Future	shall } be+ III will }	—	shall } have + been + III will }

Cranes are used for lifting heavy weights.

Крани використовуються для підняття важких вантажів.

Особливості вживання пасивного стану

Англійській мові вживання пасивного стану більш поширене, ніж в українській. В англійській мові більше перехідних дієслів. Крім того, багато неперехідних дієслів з безприйменниковим та з прийменниковим додатком теж вживаються в пасивному стані.

1. Пасивні звороти з неперехідними дієсловами з безприйменниковим непрямым додатком. Безприйменниковий непрямий додаток може стати підметом не при всіх дієсловах. До найуживаніших дієслів, які можуть утворювати пасивний стан, відносяться:

to give - давати

to grant – давати, надавати

to offer - пропонувати

to pay - платити

to promise - обіцяти

to show - показувати

to tell - розповідати

to teach – вчити, викладати та ін.

They showed us some of the results in a simplified form.

We were shown some of the results in a simplified form.

Деякі з результатів були показані нам в спрощеній формі.

2. Пасивні звороти з неперехідними дієсловами з прийменниковим непрямым додатком.

Прийменниковий непрямий додаток може стати підметом не при всіх

дієсловах. До найуживаніших дієслів, які можуть утворювати пасивний стан, відносяться:

- to account for** – пояснювати що-небудь
- to agree upon** – домовитися про
- to arrive at** – досягти чого-небудь
- to allude to** – посилатися на
- to comment on (upon)** – коментувати що-небудь
- to depend on (upon)** – покладатися на
- to dispose of** – реалізувати, ліквідувати
- to insist on (upon)** – наполягати на
- to interfere on (upon)** – заважати кому-небудь, чому-небудь
- to laugh at** – сміятися з
- to listen to** – слухати кого-небудь, що-небудь
- to look after** – піклуватися про
- to look at** – дивитися на
- to look into** – розглядати
- to object to** – заперечувати проти
- to provide for** – передбачати
- to refer to** – посилатися на, відсилати до, іноді знайти
- to rely on** – покладатися
- to speak of (about)** – говорити про
- to send for** – посилати за
- to wait for** – чекати на та ін.

These mixtures are referred to as gases.

Ці суміші відносяться до газів.

3. Пасивні звороти з дієслівними сполученнями з прийменниковим непрямим додатком:

- to take care of** – піклуватися про
- to lose sight of** – губити з очей
- to put an end to** – покласти кінець
- to make use of** – використати
- to take notice of** – помітити, звернути увагу та ін.

His words were not taken notice of.

На його слова не звернули увагу.

4. Пасивні звороти з перехідними дієсловами, які відповідають українським неперехідним:

- to affect** – впливати на
- to answer** – відповідати на
- to attend** – бути присутнім на
- to enjoy** – відчувати задоволення від
- to follow** – іти слідом за
- to influence** – впливати на
- to join** – приєднуватися до
- to need** – відчувати потребу в

to watch – слідкувати за та ін.

The rate of the reaction is affected by moisture.

Вологість впливає на швидкість реакції

5. **Пасивні звороти з перехідними дієсловами, які відповідають українським неперехідним з додаткам в давальному відмінку:**

to help – допомагати

to aid – допомагати

to assist – допомагати

to hinder – заважати

to threaten – погрожувати

to envy – заздрити та ін.

Recent discoveries have been greatly assisted by the development of the research technique.

Останнім часом розвиток дослідницьких технологій дуже допомагає робити відкриття.

6. **Пасивні звороти з формальним підметом it:**

It	was is can be was to be must be should be	said reported expected known mentioned believed	<i>that ...</i>
-----------	--	--	-----------------

Іноді **it** замінюють на **as**: As is shown in Figure 1...

Іноді **it** та **be** випускають: As shown in Figure 1...

Як показано на малюнку 1...

Література

1. Англо-український міні-словник психологічних термінів : Організаційна та економічна психологія / АПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка; Упоряд. Володимир Миколайович Івкін; Наук. ред. Людмила Миколаївна Карамушка. – К. : Міленіум, 2004.– 30 с.
2. Бахов І.С. English for Post-Graduate Students. Англійська мова для аспірантів і здобувачів: Навч. посіб.- К.: МАУП, 2008.
3. Бондар Т.І., Кириченко З.Ф., Колесник Д.М., Дегтярьова Л.П., Шпак В.К. Англійська мова для аспірантів та наукових співробітників: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т.І. Бондар, З.Ф. Кириченко, Д.М. Колесник, Л.П. Дегтярьова, В.К. Шпак. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.
4. Бурбак О.Ф. та ін. English for Science Students (англійська мова для аспірантів та здобувачів). – Чернівці: Рута, 1998.
5. Василенко О.В., Кобюк Ю.М. Українсько-англійський розмовник для наукових і науково-педагогічних працівників: навч.-довід. вид. / О.В. Василенко, Ю.М. Кобюк. – Київ: ІПОД НАПНУ, 2016. – 52 с.

6. Василюк А.В. Педагогічний словник-лексикон. Англо-український. Українсько-англійський [Текст] / А. В. Василюк ; Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2004. – 155 с.
7. Ільченко О.М. Англійська мова для науковців. – К., 1996.
8. Максимук В.М., Дудок Р.І. Англійська мова для аспірантів та науковців гуманітарно-природничих спеціальностей університетів (English for PhD Students`): Підручник: видання 2-ге, оновлене та доповнене. – Львів: Астролябія. – 240 с.
9. Мартинюк І. А. Короткий українсько-англійський словник термінів із психології для студентів денної форми навчання напряму підготовки „Соціальна педагогіка”. – К.: НУБіПУ, 2012. – 35 с.
10. Методичні вказівки для аспірантів та науковців, які вивчають англійську мову / Уклад. Н.М. Петренко. – Дніпропетровськ: УДХТУ, 1995.
11. Орлова Н.В. Англо-український та українсько-англійський словник педагогічних та психологічних термінів і понять : навч. посібник для студ. і викладачів вищ. навч. закл. / Н.В. Орлова. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – 188 с.
12. П’ятакова Т.С., Сулима О.В. Методичні рекомендації для вступного іспиту до аспірантури з іноземної мови (англійська, німецька). – Київ, 2008. – 30 с.
13. Рябцева Н.К. Наукове мовлення англійською мовою / Н.К. Рябцева. – Київ: Флінта, 1999. – 601с.
14. Українсько–англійський навчальний словник з педагогіки: словник / Авшенюк Н.М., Прохур Ю.З. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 512 с.
15. Шпак В.К. Англійська мова для повсякденного спілкування: підручник / В.К. Шпак. – Київ: Вища школа, 2001. – 152 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5.

Тема: Безособові форми дієслова в англійській мові.

Питання для обговорення

1. Дієприкметник, функції та способи перекладу на українську мову.
2. Герундій, функції та способи перекладу на українську мову.

Методичні вказівки. У процесі підготовки до практичного заняття майбутні доктори філософії повинні підготувати повідомлення та виконати практичні вправи, у яких необхідно акцентувати увагу на таких аспектах

ДІЄПРИКМЕТНИК – неособова форма дієслова, що відповідає дієприкметникові та дієприслівникові в українській мові, та має ознаки:

- прикметника:
 - виконує функцію означення до іменника,
He touched upon a painted door.
Він торкнувся пофарбованих дверей.

- дієприкметника:
 - виконує функцію обставини, яка є ознакою дії, вираженої присудком,
The engineer sat at the table thinking.
Інженер сидів біля столу, замислившись.
- дієслова:
 - може мати прямий додаток:
Heating a substance we increase the motion of its molecules.
Нагріваючи речовину, ми збільшуємо рух молекул.
 - може мати як ознаку прислівник:
After the goods had been examined thoroughly they were taken away to the warehouse.
Після того, як товари були ретельно оглянуті, їх відправили до складу.
 - має форми часу та стану:

	Active	Passive
Present	Writing	being written
Past	-	written
Perfect	having written	having been written

Вживання дієприкметників

Present Participle найчастіше виражає дію одночасну з дією присудка та вживається у функціях:

1. означення:
 - перед іменником:
The moving parts of machines require regular oiling.
Рухомі деталі машин потребують регулярного змащення.
 - після іменника:
A chemical compound is a substance consisting of more than one type of atoms.
Хімічна сполука – це речовина, яка складається з більш ніж одного типу атомів.
2. обставини:
 - в дієприкметникових зворотах для вираження обставини часу, зазвичай зі сполучниками **while** або **when**:
While examining the cutter he found out a defect.
Оглядаючи різак, він знайшов дефект.
 - в дієприкметникових зворотах для вираження обставини причини:
Having lots of time we decided to go to the station to see off our friends.
Маючи багато часу, ми вирішили піти на вокзал і провести наших друзів.
 - в дієприкметникових зворотах для вираження супутніх обставин:
The official checked the documents speaking to passengers.

Службовець перевіряв документи і розмовляв з пасажиром.

- в дієприкметникових зворотах для вираження обставини образу дії:
He stood leaning against the tree.
Він стояв, спираючись на дерево.

Past Participle вживається у функціях:

1. означення:

- перед іменником:
Being heated magnetized steel loses its magnetism.
При нагріванні намагнічена сталь втрачає свої магнітні властивості.
- після іменника в прийменникових зворотах:
The vessel chartered by the Buyers will arrive at the port of loading in two days.
Судно, зафрахтоване Покупцем, прибуде в порт завантаження через 2 дні.

2. обставини

- причини:
Packed in strong cases the goods arrived in good condition.
Спаковані в міцні ящики, товари прибули в гарному стані.
- часу:
When heated magnetized steel loses its magnetism.
При нагріванні намагнічена сталь втрачає свої магнітні властивості.

3. іменної частини складеного присудка:

Unfortunately the instrument is broken.
На жаль, інструмент поламаний.

Perfect Participle вживається у функції обставини:

In the afternoon the ship left the port having unloaded the goods.
Вдень корабель залишив порт, розвантаживши всі товари.

Примітка:

В цій функції замість **Perfect Participle** найчастіше вживається Indefinite Gerund з прийменником **after**:

After unloading the goods the ship left the port.
Розвантаживши всі товари, корабель залишив порт.

Замість **Perfect Participle Passive** вживається **Present Participle Passive** та **Past Participle**:

Having been dried and sorted the goods were placed in a warehouse.

Being dried and sorted the goods were placed in a warehouse.

Dried and sorted the goods were placed in a warehouse.

Після того, як товари були висушені та розсортовані, їх розмістили на складі.

Примітка:

1. Дієприкметникові звороти можуть виконувати функцію означення із замісниками іменника that (those), one (ones):

This substance was more valuable than that obtained by the previous authors.

Ця речовина була більш цінною, ніж та, що була отримана попередніми дослідниками.

2. Якщо дієприкметниковий зворот стоїть після присудка, то переклад потрібно починати з присудка:

A graph is given showing the dependance of pressure on temperature.

Надано графік, що ілюструє залежність тиску від температури.

3. Прислівники **so** – так, **so far (thus far)** – до цих пір, (таким чином) та ін., що стоять перед дієприслівником, що входить до складу дієприкметникового звороту, при перекладі ставлять після нього:

The substance thus obtained was pure.

Речовина, що була одержана таким чином, була чистою.

4. У простому реченні форма дієслова, що співпадає з *Past Participle* або з *Past Indefinite* є дієприкметником у функції означення за наявністю особової форми дієслова:

The engineers invited to our plant are graduates of Kryvyi Rih Technical University.

Інженери, запрошені до нашого заводу, є випускниками Криворізького технічного університету.

5. Якщо після дієслівної форми стоїть прислівник **by**, ця дієслівна форма завжди буде дієприкметником:

The work performed by the students showed good results.

Робота, що була виконана студентами, дала гарні наслідки.

6. Якщо у реченні стоять поряд дві дієслівні форми, що можуть бути або *Past Indefinite Active*, або *Past Participle*, то друга форма буде присудком у *Past Indefinite*, а перша - *Past Participle* у функції означення:

The substance obtained contained some admixtures.

Отримана речовина вміщувала домішки.

7. Обставинні дієприкметникові звороти можуть бути введеними у речення за допомогою сполучників:

when, while - коли

if - якщо

whenever - кожного разу, коли

unless - якщо...не

until - поки...не

though - хоч, дарма, що

once – коли та ін.

When carrying out the experiment the scientist noticed that...

При проведенні експерименту вчений помітив, що...

Коли вчений проводив експеримент, він помітив, що...

Самостійний дієприкметниковий зворот

В англійській мові дієприкметникові звороти в функції обставини бувають 2-х типів:

- звороти, в яких дієприкметник виражає дію, яка відноситься до підмета речення:

Taking time from his work to read some of the books passing through his hands, Faraday became interested in science.

Використовуючи робочий час для читання книжок, які проходили через його руки, Фарадей зацікавився наукою.

- звороти, в яких дієприкметник виражає дію, яка не відноситься до підмета речення. В такому випадку дія, виражена дієприкметником, відноситься до особи або предмета, позначеного іменником в загальному відмінку або займенником в називному відмінку, яке стоїть безпосередньо перед дієприкметником:

The specialists having designed new mining machines, we could increase the output of coal.

Після того як спеціалісти спроектували нові гірничі машини, ми змогли збільшити видобуток вугілля.

Дієприкметникові звороти такого типу називаються **самостійними дієприкметниковими зворотами**.

Функції самостійного дієприкметникового звороту:

- Складна обставина, яка виражає :

а) час (відповідає підрядному часу):

Good results having been obtained, the researches could continue the experiment.

Після того, як були отримані хороші результати, дослідники могли продовжувати експеримент.

б) причина (відповідає підрядному причини):

The workshop being dusty and humid, the danger of corrosion is particularly great.

Через те що цех запилений і вологий, небезпека корозії є особливо великою.

в) Супутні обставини (відповідає самостійному реченню, завжди стоїть в кінці речення):

The necessary materials were placed to the shelf, the contract be given to the Sales Manager.

Необхідні матеріали були покладені на полицю, в той час як контракт віддали менеджеру з продажу.

г) іноді – умова (відповідає підрядному умови):

Weather permitting, the ship will leave the port tomorrow.

Якщо дозволить погода, судно вийде з порту завтра.

Примітка:

Самостійні дієприкметникові звороти можуть вживатися **there, it** та **with**:

There being a severe storm at sea, the steamer was in the port.

- *Через те що на морі був сильний шторм, корабель залишився в порту.*

It being Sunday, the laboratory was closed.

- *Через те що була неділя, лабораторія була зачинена.*

Зворот «об'єктний відмінок з дієприкметником»

1. З дієприкметником теперішнього часу після дієслів:

to see - бачити

to watch - спостерігати

to notice - помічати

to hear - чути

to feel - відчувати та ін.

We watched the part destroying during the test.

Ми спостерігали, як деталь руйнувалася під час тестування.

2. З дієприкметником минулого часу після дієслів:

to see - бачити

to watch - спостерігати

to hear - чути

I heard his name mentioned some times.

Я чув, як його ім'я згадували кілька разів.

to want - хотіти та ін.

He wants the work done immediately.

Він хоче, щоб роботу було виконано негайно.

to have (дія виконується не особою, вираженою підметом, а іншою особою для неї або за неї):

They had the results of the experiment plotted.

Вони представили результати експерименту у вигляді діаграми. (Хтось зробив для них діаграму)

ГЕРУНДІЙ є неособовою формою дієслова, що виражає назву дії, і має властивості дієслова та іменника.

Ознаки іменника:

1. Функція в реченні:

а) підмет

Falling is a case of motion with constant acceleration.

Падіння є випадком руху з постійним прискоренням.

б) іменна частина присудка

His greatest pleasure was experimenting.

Його найбільшим задоволенням було проводити дослід.

в) додаток

In recent years man has succeeded in controlling chemical changes.

За останні роки людина навчилася керувати хімічними реакціями.

2. Може вживатися з прийменником:

I think of trying another approach.

Я думаю використати інший підхід.

3. Визначається іменником або займенником в присвійному відмінку:

We insist on your taking part in the talks.

Ми наполягаємо на вашій участі в переговорах.

Ознаки дієслова:

1. Може приймати прямий додаток:

Would you mind my showing you the device in operation?

Дозвольте мені продемонструвати вам роботу цього пристрою.

2. Може визначатися прислівником:

Measuring temperature immediately is necessary in many experiments.

Негайно вимірювати температуру необхідно в багатьох експериментах.

3. Має форми стану та часу:

	<i>Active</i>	<i>Passive</i>
Indefinite	writing	being written
Perfect	having written	having been written

The author reports having applied a new method.

Автор повідомляє, що він використав новий метод.

В українській мові подібних форм немає, тому вони не можуть перекладатися ізольовано, не в реченні. На українську мову герундій може перекладатися іменником, інфінітивом, дієприслівником, дієсловом у особовій формі:

Carrying out experiments is a must with every scientists.

Проводити дослід (проведення дослідів) необхідно для кожного вченого.

I remember their having adopted this tool as being more economical.

Я пам'ятаю, що вони схвалили цей інструмент як більш економічний.

Особливості вживання герундія в різних функціях

1. Прийменниковий непрямий додаток після:

- а) **to be disappointed at** – бути розчарованим в
- to be surprised at** – дивуватися чому-небудь
- to prevent from** – заважати (зробити що-небудь)
- to consist in** – міститися в
- to persist in** – наполегливо продовжувати що-небудь
- to result in** – мати результатом, приводити до чого-небудь
- to spend in** – витратити час (на що-небудь)
- to succeed in** – удаватися
- to be engaged in** – займатися чим-небудь
- to be interested in** – цікавитися чим-небудь
- to accuse of** – звинувачувати в
- to approve (disapprove) of** – (не) схвалювати що-небудь
- to hear of** – чути про
- to inform of** – інформувати про
- to suspect of** – підозрювати в
- to be capable (incapable) of** – бути (не) спроможним
- to think of** – думати про
- to be afraid of** – боятися чого-небудь
- to be proud of** – пишатися чим-небудь
- to count on (upon)** – розраховувати на
- to depend on (upon)** – розраховувати на
- to insist on** – наполягати на
- to object to** – заперечувати
- to get used to** – звикнути до та ін.

Our Sales Manager objected to the goods being paid in advance.

Наш менеджер з продаж заперечував проти попередньої оплати товару.

- б) **for** (за що? для чого?)

in (в чому?)

We are obliged to you for sending us your samples.

Ми вдячні, що ви надіслали нам ваші зразки.

A catalyst aids in accelerating reactions.

Каталізатор допомагає прискорити хід реакцій.

2. Означення після:

- a) **astonishment at** – здивування
- disappointment at** – розчарування
- surprise at** – здивування
- apology for** – вибачення
- plan for** – план
- preparation for** – приготування
- reason for** – причина
- experience in** – досвід
- interest in** – цікавість
- skill in** – майстерність
- art in** – мистецтво
- chance of** – добра нагода
- opportunity of** – добра нагода
- fear of** – страх
- habit of** – звичка
- hope of** – надія
- idea of** – думка, ідея
- importance of** – важливість
- intention of** – намір
- means of** – засіб
- importance of** – важливість
- method of** – метод
- necessity of** – необхідність
- pleasure of** – задоволення
- possibility of** – можливість
- problem of** – проблема
- process of** – процес
- right of** – право
- way of** – спосіб
- objection to** – заперечення та ін.

This is quite a new way of solving problems of the kind.

Це зовсім новий спосіб вирішення проблем такого роду.

- б) іменник з **for** (для, для того щоб):

A thermometer is an instrument for measuring temperature.

Термометр – інструмент для замірювання температури.

3. Обставина після:

- a) **on (upon)** – по, після
 - after** – після
 - before** – перед
 - in** – під час
- } для вираження часу

On unloading the goods were sent to the warehouse.

Після розвантаження товари були відправлені на склад.

б) **by** – через, за допомогою } для вираження способу дії

Motors are damaged by overloading.

Мотори виходять з ладу через перевантаження.

в) **besides** – крім
instead of – замість
without – без
apart from – крім } для вираження супутніх обставин

Man lived for ages on the earth without knowing anything about electricity.

Людина прожила на землі віки, не знаючи нічого про електрику.

г) **for the purpose of**
with the object of
with a view to } для того щоб } для вираження

Arbitration court has been established for the purpose of settling disputes between contracting parties.

Арбітражний суд запроваджено з метою врегулювання суперечок між договірними сторонами.

д) **without** – у випадку якщо
in case of
in the event of – за умови } для вираження умови

In the event of being ordered to two ports of loading the ship will not arrive at the port loading before 1 October.

У випадку направлення до двох портів завантаження судно на прибуде до порту розвантаження раніше першого жовтня.

е) **for** – за
through – через
owing to – дякуючи } для вираження причини

We can increase resistance of the metal through heating it to 100° C.

Ми можемо підвищити опір металу нагріваючи його до 100° C.

4. Іменна частина присудка після:

against – проти

for – за

be on the point of – збиратися щось робити

be far from – бути далеким від

The discussion was far from being ended.

Дискусія була ще далеко не закінчена.

5. Частина складеного дієслівного присудка після:

to finish
to stop } закінчувати

to give up	переставати
to leave off	
to keep	} продовжувати
to keep up	
to go on	
to put off	} відкладати
to postpone	
to delay	
to need	} потребувати + Active Gerund
to require	
to want	
to avoid	уникати
to enjoy	насолюдуватися
can't help	не могли не
to be worth	бути вартим + Active Gerund
to be busy	бути зайнятим та ін.

This note is worth considering.

Цю примітку варто розглянути.

Примітка:

Після деяких дієслів можна вживати як герундій, так і інфінітив:

to begin – починати

to start – починати

to like – любити

to dislike – не любити

to prefer – віддавати перевагу

to hate – ненавидіти

to intend – мати намір

can (can't) afford – (не) могли собі дозволити

The firm preferred the goods being paid (to be paid) in advance.

Фірма віддає перевагу попередній оплаті товарів.

6. Прямий додаток після:

to mention – згадувати

to remember – пам'ятати

to mind – заперечувати

to suggest – пропонувати

If you don't mind substituting this value in our equation we get the following formula.

Якщо ви не заперечуєте проти заміни цього значення в нашому рівнянні, то ми отримуємо наступну формулу.

Примітка:

Після **to mention** та **to remember** замість **Perfect Gerund** вживається **Present Gerund**:

I remember being asked about it.

Пам'ятаю, що мене про це питали.

7. Підмет після to be:

The prime task of our laboratory was testing a new device for

the application in the system.

Найважливішою задачею нашої лабораторії було тестування нового пристрою для використання в новій системі.

Література

1. Англо-український міні-словник психологічних термінів : Організаційна та економічна психологія / АПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка; Упоряд. Володимир Миколайович Івкін; Наук. ред. Людмила Миколаївна Карамушка. – К. : Міленіум, 2004.– 30 с.
2. Бахов І.С. English for Post-Graduate Students. Англійська мова для аспірантів і здобувачів: Навч. посіб.- К.: МАУП, 2008.
3. Бондар Т.І., Кириченко З.Ф., Колесник Д.М., Дегтярьова Л.П., Шпак В.К. Англійська мова для аспірантів та наукових співробітників: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т.І. Бондар, З.Ф. Кириченко, Д.М. Колесник, Л.П. Дегтярьова, В.К. Шпак. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.
4. Бурбак О.Ф. та ін. English for Science Students (англійська мова для аспірантів та здобувачів). – Чернівці: Рута, 1998.
5. Василенко О.В., Кобюк Ю.М. Українсько-англійський розмовник для наукових і науково-педагогічних працівників: навч.-довід. вид. / О.В. Василенко, Ю.М. Кобюк. – Київ: ІПОД НАПНУ, 2016. – 52 с.
6. Василюк А.В. Педагогічний словник-лексикон. Англо-український. Українсько-англійський [Текст] / А. В. Василюк ; Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2004. – 155 с.
7. Ільченко О.М. Англійська мова для науковців. – К., 1996.
8. Максимук В.М., Дудок Р.І. Англійська мова для аспірантів та науковців гуманітарно-природничих спеціальностей університетів (English for PhD Students`): Підручник: видання 2-ге, оновлене та доповнене. – Львів: Астролябія. – 240 с.
9. Мартинюк І. А. Короткий українсько-англійський словник термінів із психології для студентів денної форми навчання напряму підготовки „Соціальна педагогіка”. – К.: НУБіПУ, 2012. – 35 с.
10. Методичні вказівки для аспірантів та науковців, які вивчають англійську мову / Уклад. Н.М. Петренко. – Дніпропетровськ: УДХТУ, 1995.
11. Орлова Н.В. Англо-український та українсько-англійський словник педагогічних та психологічних термінів і понять : навч. посібник для студ. і викладачів вищ. навч. закл. / Н.В. Орлова. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – 188 с.
12. П'ятакова Т.С., Сулима О.В. Методичні рекомендації для вступного іспиту до аспірантури з іноземної мови (англійська, німецька). – Київ, 2008. – 30 с.
13. Рябцева Н.К. Наукове мовлення англійською мовою / Н.К. Рябцева. – Київ: Флінта, 1999. – 601с.

14. Українсько–англійський навчальний словник з педагогіки: словник / Авшенюк Н.М., Прохур Ю.З. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 512 с.
15. Шпак В.К. Англійська мова для повсякденного спілкування: підручник / В.К. Шпак. – Київ: Вища школа, 2001. – 152 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6.

Тема: Іменник. Артикль.

Питання для обговорення

1. Утворення множини іменників в англійській мові.
2. Особливості вживання присвійного відмінку іменників в англійській мові.
3. Правила вживання означеного й неозначеного артикля з іменниками в англійській мові.

Методичні вказівки. У процесі підготовки до практичного заняття майбутні доктори філософії повинні підготувати повідомлення та виконати практичні вправи, у яких необхідно акцентувати увагу на таких аспектах:

Злічуваними називаються іменники, що позначають предмети (поняття), які можна полічити, наприклад: “книга – дві книги”, “три книги” і т. і. Незлічуваними називаються іменники, які не можна полічити, наприклад: “вугілля”, “дружба” тощо. Тільки злічувані іменники можуть вживатися в множині. Для утворення множини необхідно додати закінчення -s до іменника.

Заміна f на v поширюється на такі іменники: calf, elf, half, knife, leaf, scarf, self, sheaf, shelf, thief, turf, warf, wife, wolf. У решті випадків заміна f на v не відбувається. Інші винятки щодо утворення множини:

- Деякі іменники зберегли давню форму множини: man-men, woman-women, mouse-mice, tooth-teeth, louse-lice, foot-feet, goose-geese, sheep-sheep, deer-deer, ox-oxen, child-children.

- Деякі іменники мають тільки форму множини: wages (зарплата), scales (ваги), glasses або spectacles (окуляри), trousers (штани), proceeds (прибуток), scissors (ножиці), riches (багатство), goods (товар), clothes (одяг).

- Деякі іменники вживаються тільки в однині: money (гроші), news (новина, новини), advice (порада, поради), furniture (меблі), information (інформація), mathematics (математика), phonetics (фонетика) та ін.

- У складених іменниках закінчення -s приєднується до головного іменника, наприклад: mother-in-law – mothers-in-law.

Винятки: (1) якщо складений іменник пишеться як одне слово, то закінчення -s приєднується наприкінці слова: bookcase – bookcases;

(2) якщо першим компонентом складеного іменника є слово man або woman, то використовується подвійна множина:

Приналежність будь-чого (будь-кого) будь-кому може передаватися за допомогою присвійного відмінка, шляхом додавання апостроф + s: Nick's book (книга Ніка). Присвійний відмінок вживається переважно з іменниками, що позначають живих істот (людей, тварин). Правила читання закінчення апостроф + s такі самі, як і правила читання (вимова) закінчення -s при утворенні множини іменників (див. 3.1.2). Якщо іменник закінчується на -s, то присвійний відмінок може передаватися тільки апострофом: Jones' house.

Якщо потрібно вказати на належність будь-чого (будь-кого) більш ніж одній особі, то апостроф + s ставиться після останнього слова, що позначає цю групу: Adam and Eve's daughter.

Присвійний відмінок може також вживатися у деяких словосполученнях, що позначають час, простір, кількість: three weeks' holiday, a stone's throw, yesterday's newspaper, а також у деяких сталих словосполученнях at the fingers' end, for order's sake та ін.

Артикль – це службове слово, що може вживатися перед іменником. В англійській мові є два артикля: означений (the) і неозначений (a). Означений артикль вживається перед іменником, що позначає конкретний предмет. У цьому випадку в українському реченні перед іменником можна поставити слово це, цей, ця, ці, наприклад: Подивись на (цю) дошку – Look at the blackboard. Неозначений артикль вживається, коли мовець просто називає клас, до якого належить предмет, позначений іменником, наприклад: There is a book on the table – На столі книга (а не зошит, ручка, т. і.). Неозначений артикль вживається тільки зі злічуваними іменниками в однині. В інших випадках, якщо іменник позначає неконкретний предмет (поняття), артикль взагалі не вживається.

Література

1. Англо-український міні-словник психологічних термінів : Організаційна та економічна психологія / АПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка; Упоряд. Володимир Миколайович Івкін; Наук. ред. Людмила Миколаївна Карамушка. – К. : Міленіум, 2004.– 30 с.
2. Бахов І.С. English for Post-Graduate Students. Англійська мова для аспірантів і здобувачів: Навч. посіб.- К.: МАУП, 2008.
3. Бондар Т.І., Кириченко З.Ф., Колесник Д.М., Дегтярьова Л.П., Шпак В.К. Англійська мова для аспірантів та наукових співробітників: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т.І. Бондар, З.Ф. Кириченко, Д.М. Колесник, Л.П. Дегтярьова, В.К. Шпак. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.
4. Бурбак О.Ф. та ін. English for Science Students (англійська мова для аспірантів та здобувачів). – Чернівці: Рута, 1998.
5. Василенко О.В., Кобюк Ю.М. Українсько-англійський розмовник для наукових і науково-педагогічних працівників: навч.-довід. вид. / О.В. Василенко, Ю.М. Кобюк. – Київ: ІПОД НАПНУ, 2016. – 52 с.
6. Василюк А.В. Педагогічний словник-лексикон. Англо-український. Українсько-англійський [Текст] / А. В. Василюк ; Ніжинський держ. ун-т

- ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2004. – 155 с.
7. Ільченко О.М. Англійська мова для науковців. – К., 1996.
 8. Максимук В.М., Дудок Р.І. Англійська мова для аспірантів та науковців гуманітарно-природничих спеціальностей університетів (English for PhD Students`): Підручник: видання 2-ге, оновлене та доповнене. – Львів: Астролябія. – 240 с.
 9. Мартинюк І. А. Короткий українсько-англійський словник термінів із психології для студентів денної форми навчання напряму підготовки „Соціальна педагогіка”. – К.: НУБіПУ, 2012. – 35 с.
 10. Методичні вказівки для аспірантів та науковців, які вивчають англійську мову / Уклад. Н.М. Петренко. – Дніпропетровськ: УДХТУ, 1995.
 11. Орлова Н.В. Англо-український та українсько-англійський словник педагогічних та психологічних термінів і понять : навч. посібник для студ. і викладачів вищ. навч. закл. / Н.В. Орлова. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – 188 с.
 12. П'ятакова Т.С., Сулима О.В. Методичні рекомендації для вступного іспиту до аспірантури з іноземної мови (англійська, німецька). – Київ, 2008. – 30 с.
 13. Рябцева Н.К. Наукове мовлення англійською мовою / Н.К. Рябцева. – Київ: Флінта, 1999. – 601с.
 14. Українсько–англійський навчальний словник з педагогіки: словник / Авшенюк Н.М., Прохур Ю.З. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 512 с.
 15. Шпак В.К. Англійська мова для повсякденного спілкування: підручник / В.К. Шпак. – Київ: Вища школа, 2001. – 152 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7.

Тема: Займенник.

Питання для обговорення

1. Особливості вживання особових, присвійних, вказівних займенників в англійській мові.
2. Неозначені і заперечні займенники в англійській мові.
3. Правила використання кількісних, підсилювальних і зворотних займенників в англійській мові.

Методичні вказівки. У процесі підготовки до практичного заняття майбутні доктори філософії повинні підготувати повідомлення та виконати практичні вправи, у яких необхідно акцентувати увагу на таких аспектах:

В англійській мові форми “ти” й “ви” не розрізняються. За винятком зворотних займенників вживається форма “ви” для усіх випадків.

Форма “it” використовується для позначення будь-яких об’єктів (крім людей) і понять, які передаються іменником у однині. Об’єктний відмінок включає родовий (кого?) і давальний (кому?) Присвійні займенники

вживаються разом з іменниками, тобто в сполученні “займенник + іменник” (наприклад, *This is my book*). Абсолютна форма присвійного займенника вживається, якщо після займенника немає іменника (наприклад, *This book is mine*). Якщо у реченні йдуть два займенники підряд (наприклад: “Дайте мені її (книгу)”, то спочатку ставлять займенник у функції прямого додатку (тобто, такий, що відповідає на питання “кого/що”), а потім – займенник у функції непрямого додатку з відповідним прийменником (наприклад: *Give it (що) to me (кому)*).

Зворотні займенники утворюються шляхом додавання *-self* у однині та *-selves* у множині до присвійної форми займенників *I (myself)*, *you (yourself)* однині та *yourselves* у множині), *we (ourselves)*, а також до об’єктної форми займенників третьої особи: *he (himself)*, *she (herself)*, *it (itself)*, *they (themselves)*. Українською мовою можуть перекладатися як себе (коли підмет і доповнення означають одну і ту ж особу або річ) (*She saw herself in the mirror* – Вона побачила себе у дзеркалі), або як зворотне *-ся* (*Please, help yourself* – Будь ласка, пригощайся), або як сам, сама, само, самі для виділення іменника (*The offer itself did not look very attractive* – Сама пропозиція була не надто привабливою), або як сам, сама, само, самі у значенні самотійно, без сторонньої допомоги (*She’ll do it by herself* – Вона справиться з цим сама). У сполученні з *be* зворотні займенники мають значення поводитися, як завжди (*Don’t panic, be yourself* – Не панікуйте, поведіться природно).

Неозначені та заперечні займенники **SOME, ANY, NO**.

Some може вживатися у питальних реченнях, якщо мовець очікує позитивну відповідь, або якщо він намагається спонукати співрозмовника дати таку відповідь: *Would you like some more juice?* *Any* може вживатися у розповідних за формою реченнях, які мають заперечний зміст: *You barely give me any money. There’s hardly any juice here.* Після *if* можна вживати *some* або *any*: *If you find (something) anything, let me know.*

Кількісні займенники *Many – much* (багато), *a lot of – a great deal of* (багато), *few – little* (мало), *a few – a little* (кілька – небагато).

Перше слово у кожній з цих пар вживається тільки зі злічуваними (*a lot of* вживається також і з незлічуваними), а друге – тільки з незлічуваними іменниками: *There are many (a lot of, few, a few) people in the church today. There is much (a lot of, a great deal of, little, a little) water in the tank.*

NB: У розповідних реченнях *many* є більш офіційним, ніж *a lot of*, а *much* – дуже офіційним. *Paradise is a station between too little and too much.*

Означальні займенники **OTHER, ANOTHER, THE OTHER(S)** (інший, інша, інше, інші, решта). Відносини між цими словами можна показати так: *Give me the other book, please* (Дайте мені іншу книгу = Було дві книги, одну вже пропонували). *Give me another book, please* (Дайте будь-яку іншу книгу). *Give me the other books, please.* (Дайте мені решту книг). *Give me the others, please.* (Дайте мені усі інші, будь ласка). *Give me (some) other books, please.* (Дайте мені (будь-які) інші книги). *Give me (some) others, please.* (Дайте мені (будь-які) інші (книги)).

ALL – THE WHOLE. All частіше вживається з іменниками у множині, а the whole – з іменниками в однині: All books are here. I managed to read the whole book yesterday.

EVERY – EACH (кожний) Every може замінюватися словом all, тобто every поєднує об'єкти в групу, а each розглядає кожен об'єкт класу окремо. Every professional football player practices every day. Each professional football player plays in his own way.

Взаємні займенники **EACH OTHER – ONE ANOTHER** (один одного) Ці займенники вживаються, коли підмет і додаток позначають одних і тих же людей, і ці люди знаходяться у двосторонніх відносинах: John and Mary saw each other in the street (Джон побачив Мері, а Мері побачила Джона) Тільки each other вживається, коли підметом є дві особи (див. приклад вище). Коли підметом є більш ніж дві особи, можна вживати each other або one another: They all told each other about their family backgrounds або They all told one another about their family backgrounds (Кожен обмінювався інформацією з усіма іншими). Переважно one another вживається, коли мовець висловлює загальні положення, що не стосуються конкретних людей: The translation of this word is “to talk to one another”.

Сполучні займенники. Ці займенники, з одного боку, заміщають іменники, а з іншого – з'єднують підрядні й головні речення.

WHO, WHOM, WHICH, THAT who та whom стосуються людей, which – предметів, that, у багатьох випадках, може замінювати усі три: I know the woman who(m) / that he is married to. I know the house which / that he bought.

WHEN, WHERE Ці займенники можуть вживатися замість at which або in which після іменників, що відносяться до часу або до місця: Tell me the time when (=at which) we can meet. Tell me the place where (=in which) we can meet.

WHOSE This is Mr. White, whose son (=the son of whom) is our student.

THAT, WHAT That пишеться за іменником, до якого воно відноситься, а what вживається замість іменника: The thing that I want is a new TV-set. What I want is a new TV-set.

Вказівні займенники. This (це(й), ця) вказує на предмет, розташований ближче до мовця, а that (те, той, та) – на предмети, віддалені від мовця. Множина від this – these, а від that – those: This (that) is a book. These (those) are books.

Питальні займенники. Питальні займенники використовуються у спеціальних запитаннях:

- who (хто), whom (кого), whose (чий):

Who are these people?

Whom did you see?

Whose book is this?

- what (що), which (котрий):

What do you want?

Which of you can speak English?

Література

1. Англо-український міні-словник психологічних термінів : Організаційна та економічна психологія / АПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка; Упоряд. Володимир Миколайович Івкін; Наук. ред. Людмила Миколаївна Карамушка. – К. : Міленіум, 2004.– 30 с.
2. Бахов І.С. English for Post-Graduate Students. Англійська мова для аспірантів і здобувачів: Навч. посіб.- К.: МАУП, 2008.
3. Бондар Т.І., Кириченко З.Ф., Колесник Д.М., Дегтярьова Л.П., Шпак В.К. Англійська мова для аспірантів та наукових співробітників: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т.І. Бондар, З.Ф. Кириченко, Д.М. Колесник, Л.П. Дегтярьова, В.К. Шпак. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.
4. Бурбак О.Ф. та ін. English for Science Students (англійська мова для аспірантів та здобувачів). – Чернівці: Рута, 1998.
5. Василенко О.В., Кобюк Ю.М. Українсько-англійський розмовник для наукових і науково-педагогічних працівників: навч.-довід. вид. / О.В. Василенко, Ю.М. Кобюк. – Київ: ІПОД НАПНУ, 2016. – 52 с.
6. Василюк А.В. Педагогічний словник-лексикон. Англо-український. Українсько-англійський [Текст] / А. В. Василюк ; Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2004. – 155 с.
7. Ільченко О.М. Англійська мова для науковців. – К., 1996.
8. Максимук В.М., Дудок Р.І. Англійська мова для аспірантів та науковців гуманітарно-природничих спеціальностей університетів (English for PhD Students`): Підручник: видання 2-ге, оновлене та доповнене. – Львів: Астролябія. – 240 с.
9. Мартинюк І. А. Короткий українсько-англійський словник термінів із психології для студентів денної форми навчання напряму підготовки „Соціальна педагогіка”. – К.: НУБіПУ, 2012. – 35 с.
10. Методичні вказівки для аспірантів та науковців, які вивчають англійську мову / Уклад. Н.М. Петренко. – Дніпропетровськ: УДХТУ, 1995.
11. Орлова Н.В. Англо-український та українсько-англійський словник педагогічних та психологічних термінів і понять : навч. посібник для студ. і викладачів вищ. навч. закл. / Н.В. Орлова. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – 188 с.
12. П'ятакова Т.С., Сулима О.В. Методичні рекомендації для вступного іспиту до аспірантури з іноземної мови (англійська, німецька). – Київ, 2008. – 30 с.
13. Рябцева Н.К. Наукове мовлення англійською мовою / Н.К. Рябцева. – Київ: Флінта, 1999. – 601с.
14. Українсько-англійський навчальний словник з педагогіки: словник / Авшенюк Н.М., Прохур Ю.З. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 512 с.
15. Шпак В.К. Англійська мова для повсякденного спілкування: підручник / В.К. Шпак. – Київ: Вища школа, 2001. – 152 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8.

Тема: Прикметник. Прислівник

Питання для обговорення

1. Ступені порівняння прикметників та прислівників.
2. Правила утворення і вживання ступенів порівняння прикметників та прислівників.

Методичні вказівки. У процесі підготовки до практичного заняття майбутні доктори філософії повинні підготувати повідомлення та виконати практичні вправи, у яких необхідно акцентувати увагу на таких аспектах:

Якісні прикметники мають два ступені порівняння: вищий і найвищий. Правила утворення ступенів порівняння такі:

а) односкладові, а також двоскладові прикметники, що закінчуються на -у, -ow, -er або “голосний + le” утворюють вищий ступінь порівняння за допомогою додавання “-er”, а найвищий – за допомогою додавання “-est”. Перед прикметником у найвищому ступені вживається означений артикль: cold – colder – the coldest, clever – cleverer – the cleverest;

б) інші прикметники утворюють вищий ступінь порівняння за допомогою слова more (більш) або less (менш), а найвищий – за допомогою слова most (найбільш) або least (найменш): interesting – more (less) interesting – the most (least) interesting

Примітка. Деякі прикметники мають особливі форми порівняння: good – better – the best, bad – worse – the worst, little – less – the least, much (many) – more – the most, far: 1) further – the furthest (по відношенню до часу та простору), 2) farther – the farthest (тільки по відношенню до простору); old: 1) older – the oldest (за віком), elder – the eldest (у сім’ї).

Інші конструкції для порівняння об’єктів (понять).

а) зі ступенем порівняння вживається “than” (чим): This town is smaller than that one.

б) при порівнянні однакових об’єктів вживається конструкція “as...as”: “This town is as big as that one”.

в) при порівнянні неоднакових об’єктів вживається конструкція “not as...as” або “not so...as”: “This town is not as (so) big as that one”.

Прислівники бувають прості (here, how, still), похідні (утворюються за допомогою додавання -ly: slowly, daily) і складні (утворюються із двох і більше коренів: sometimes, everywhere). Прислівники способу дії можуть утворювати ступені порівняння: прислівники early, fast, hard, late, near, soon – за допомогою -er, -est, інші – за допомогою more, most. Місце прислівників у реченні.

• Прислівники часу розташовуються або на початку, або наприкінці речення: Tomorrow I’m going home або I’m going home tomorrow.

- Прислівники повторюваності або частотності ставляться перед основним дієсловом (крім дієслова to be): I often go there або She is often at home.

- Прислівники способу дії зазвичай ставляться після дієслова або після прямого додатку: She plays the piano well.

- Прислівники ступеня зазвичай ставляться перед прикметниками або іншими прислівниками (за винятком прислівника “enough”, що ставиться після прикметника): She is very beautiful. I know her quite well. This TV-set is good enough.

- Якщо в одному реченні вживаються прислівники часу і прислівники місця, то спочатку ставиться прислівник місця: I’m planning to return here tomorrow.

- also, too, either. Перші два вживаються у розповідних, а останній – у заперечних реченнях. Also ставиться перед основним дієсловом, а інші – наприкінці речення: I also know him – I know him, too – I don’t know him either.

Література

1. Англо-український міні-словник психологічних термінів : Організаційна та економічна психологія / АПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка; Упоряд. Володимир Миколайович Івкін; Наук. ред. Людмила Миколаївна Карамушка. – К. : Міленіум, 2004.– 30 с.
2. Бахов І.С. English for Post-Graduate Students. Англійська мова для аспірантів і здобувачів: Навч. посіб.- К.: МАУП, 2008.
3. Бондар Т.І., Кириченко З.Ф., Колесник Д.М., Дегтярєва Л.П., Шпак В.К. Англійська мова для аспірантів та наукових співробітників: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т.І. Бондар, З.Ф. Кириченко, Д.М. Колесник, Л.П. Дегтярєва, В.К. Шпак. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.
4. Бурбак О.Ф. та ін. English for Science Students (англійська мова для аспірантів та здобувачів). – Чернівці: Рута, 1998.
5. Василенко О.В., Кобюк Ю.М. Українсько-англійський розмовник для наукових і науково-педагогічних працівників: навч.-довід. вид. / О.В. Василенко, Ю.М. Кобюк. – Київ: ІПОД НАПНУ, 2016. – 52 с.
6. Василюк А.В. Педагогічний словник-лексикон. Англо-український. Українсько-англійський [Текст] / А. В. Василюк ; Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2004. – 155 с.
7. Ільченко О.М. Англійська мова для науковців. – К., 1996.
8. Максимук В.М., Дудок Р.І. Англійська мова для аспірантів та науковців гуманітарно-природничих спеціальностей університетів (English for PhD Students`): Підручник: видання 2-ге, оновлене та доповнене. – Львів: Астролябія. – 240 с.

9. Мартинюк І. А. Короткий українсько-англійський словник термінів із психології для студентів денної форми навчання напряму підготовки „Соціальна педагогіка”. – К.: НУБіПУ, 2012. – 35 с.
10. Методичні вказівки для аспірантів та науковців, які вивчають англійську мову / Уклад. Н.М. Петренко. – Дніпропетровськ: УДХТУ, 1995.
11. Орлова Н.В. Англо-український та українсько-англійський словник педагогічних та психологічних термінів і понять : навч. посібник для студ. і викладачів вищ. навч. закл. / Н.В. Орлова. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – 188 с.
12. П'ятакова Т.С., Сулима О.В. Методичні рекомендації для вступного іспиту до аспірантури з іноземної мови (англійська, німецька). – Київ, 2008. – 30 с.
13. Рябцева Н.К. Наукове мовлення англійською мовою / Н.К. Рябцева. – Київ: Флінта, 1999. – 601с.
14. Українсько-англійський навчальний словник з педагогіки: словник / Авшенюк Н.М., Прохур Ю.З. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 512 с.
15. Шпак В.К. Англійська мова для повсякденного спілкування: підручник / В.К. Шпак. – Київ: Вища школа, 2001. – 152 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8.

Тема: Числівник.

Питання для обговорення

1. Кількісні та порядкові числівники в англійській мові.
2. Читання формул, хронологічних дат, позначень часу в англійській мові.

Методичні вказівки. У процесі підготовки до практичного заняття майбутні доктори філософії повинні підготувати повідомлення та виконати практичні вправи, у яких необхідно акцентувати увагу на таких аспектах:

Числівники – це самостійна частина мови, що вказує на кількість предметів або їхній порядок. В англійському реченні числівники виступають у якості **означення** або іменної частини складного **присудка**, адже в англійській мові вони нерідко називаються **кількісними прикметниками**. Числівники англійської мови поділяються на **кількісні** та **порядкові числівники**. **Кількісні числівники** (cardinal numbers) вказують на кількість живих істот, предметів, явищ. Вони відповідають на питання «**скільки?**» При використанні у лічбі слів **сто, тисячі, мільйони** тощо, до таких числівників не додається **закінчення -s**, що вказує на множину. Закінчення **-s** вживається, коли ці числівники виступають у якості **іменників**, що не вказують на конкретну кількість предметів, наприклад, в словосполученнях **dozens of** (десятки, багато), **hundreds of** (сотні), **thousands of** (тисячі) в значенні «**дуже багато**».

• *I bought twelve eggs. I hope it will be enough.* – Я купила дванадцять яєць. Сподіваюсь, цього буде достатньо.

• *There were dozens of students from our university at this party.* – Та цієї вечірці були десятки студентів з нашого університету.

• *Two hundred dollars for this shirt is too expensive.* – Двісті доларів за цю сорочку - це надто дорого.

• *Hundreds of people protested against new economic reforms.* – Сотні людей протестували проти нових економічних реформ.

Кількісні числівники вживаються в номерах сторінок, глав, томів, аудиторій, домів, автобусів тощо. В цьому випадку такі іменники використовуються без [артикля](#), а числівники стоять після іменників, які означають.

• *We stopped reading at page fifty-five (55).* – Ми зупинились на п'ятдесять п'ятій сторінці.

• *The next lecture will be in room four five four (454).* – Наступна лекція буде в чотириста п'ятдесят четвертій кімнаті.

Порядкові числівники (ordinal numerals) вказують на порядок об'єктів, їх порядковий номер. Вони відповідають на питання «**котрий?**». Більшість порядкових числівників утворюється від кількісних за допомогою закінчення **-th**.

Утворення порядкових числівників Кількісні числівники one, two й three при позначенні порядку мають такі форми: first (перший), second (другий) і third (третій). Інші кількісні числівники утворюють порядкові шляхом додавання -th, наприклад: seven – seventh. Виключення: five – fifth, nine – ninth, twelve – twelfth. Числівники, що закінчуються на -y (наприклад, twenty), при додаванні -th змінюють літеру y на ie (наприклад, twenty – twentieth). Вживання числівників hundred, thousand, million. Ці числівники вживаються в однині, якщо зазначено їхню конкретну кількість (наприклад: two hundred, three thousand, four million). Якщо така кількість не зазначена, то згадані числівники вживаються у множині (наприклад: hundreds of times, thousands of people).

Цифра нуль в англійській мові в залежності від контексту може читатися по-різному: **zero, o, nil**.

Нуль читається як «**zero**», коли нуль вживається в дробах, процентах, телефонних номерах та певних виразах.

• *Please, write down my phone number: three-two-four zero-zero-one six-eight-six.* – Будь ласка, запишіть мій телефон: 3-2-4 0-0-1 6-8-6.

• *There is 0% chance that we will win.* – В нас нульові шанси на те, що ми виграємо.

O (читається, як англійська буква **o** [əu]) використовується в позначенні років, часу, адрес, та іноді в телефонних номерах.

• *It happened in fourteen o seven.* – Це сталося у 1407 році.

• *Our train leaves at thirteen o five.* – Наш потяг відправляється в 13:05.

Nil використовується в рахунках спортивних матчів.

• *Our team won with the score three-nil.* – *Наша команда виграла з рахунком 3-0.*

• *And the game is ending in a draw with a score nil-nil. Such a tough game it was!* – *І гра закінчується нічиєю з рахунком нуль-нуль. Яка була напружена гра!*

Іноді в британському варіанті англійської мови зустрічається слово **naught** або ж **nought** «нуль», «ніщо». На даний час використання цього слова у лічбі вважається застарілим, а саме слово зустрічається в сталих виразах та фразеологізмах.

• *All Kate's plans came to naught.* – *Всі плани Кейт звелись до нуля.*

• *That guy is naught but a worthless fool.* – *Той хлопець просто нікчемний дурень.*

Літочислення. Роки в англійській мові позначаються кількісними числівниками. Чотиризначні роки при прочитанні умовно поділяються навпіл, і такі дві половинки читаються як два окремих числа. Однак, **міленіуми** (тисячоліття, наприклад, 2000-й рік) читаються тисячами. Роки, що складаються з трьох чисел, також можуть розділятися на два числа (однозначне та двозначне), або ж читатися як одне тризначне число. Роки теперішнього століття можуть читатися як звичайні чотиризначні числа.

BC – Before Christ – до Різдва Христового, до нашої ери. **AD** – Anno Domini – після Різдва Христового, наша ера.

• *2000 BC – two thousand BC*

• *1825 – eighteen twenty-five*

• *1660 BC – sixteen sixty BC*

• *1901 – nineteen o one*

• *33 AD – thirty-three AD*

• *2000 – two thousand*

• *1003 – ten o three*

• *2016 – twenty sixteen, two thousand sixteen*

Дроби. Звичайні дроби (fractions) в англійській мові часто пишуться словами та через дефіс, якщо для запису чисельника або знаменника не вживається інший дефіс. Для чисельника (numerator) використовуються **кількісні числівники**, а для знаменника (denominator) – **порядкові числівники**.

• *1/2 – one-half, a half (0.5)*

• *1/100 – one-hundredth (0.01)*

• *1/5 – one-fifth*

• *1/1000 – one-thousandth*

• *2/7 – two-seventh*

• *44/73 – forty-four seventy-third*

• *27/100 – twenty-seven hundredth*

• *6 целых 15/19 – six and fifteen-nineteenth*

Десяткові дроби (decimals) в англійській мові читаються за допомогою слова **point** (крапка), що відділяє ціле число від десятих, після якого всі числа читаються окремо. Це правило не стосується підрахунку грошей.

- *0.2 – zero point two (point two)*
- *1.05 – one point zero five*
- *0.25 – zero point two five (point two five)*
- *3.005 – three point zero zero five*
- *120.85 – one hundred twenty point eight five*
- *13.445 – thirteen point four four five*

Відсотки (percentages) в англійській мові позначаються словом **percent** (процент). Після числівників (з процентами використовуються кількісні числівники) слово **percent** ніколи не вживається з **закінченням множини -s**, так як з французької мови це слово перекладається як «з сотні», «на сотню».

- *1% – one percent*
- *10% – ten percent*
- *255% – two hundred fifty-five percent*
- *30.55% – thirty point five five percent*

Гроші. Для рахування грошей в англійській мові спочатку вимовляється (читається) число, а потім **назва валюти**. Якщо число складається з десяткового дробу, то називається ціла частина, назва валюти, а після неї десятки (копійки) читаються як звичайне однозначне або двозначне число. В кінці може використовуватися **назва монети**, якщо вона існує.

- *\$2 – two dollars*
- *€14,99 – fourteen euros ninety nine (cents, euro cents)*
- *£204 – two hundred and four pounds*
- *₴167 – one hundred and sixty seven hryvnias*
- *₹25.15 – twenty five roubles and fifteen kopecks*
- *¥10 000 – ten thousand yen*

Арифметичні дії. В арифметичних діях використовується **дієслово to be** або **to equal** (дорівнювати), що в більшості випадків вживаються в **формі однини**.

- *2 + 1 = 3 – two plus one is three.*
- *5 – 4 = 1 – five minus four equals one.*
- *20 x 2 = 40 – twenty multiplied by two is forty.*
- *30 : 6 = 5 – thirty divided by six equals five.*

У випадку **додавання** може також використовуватись дієслово **to make** і **форма множини** для вищезазначених дієслів.

- *3 + 21 = 24 – three and twenty-one are twenty-four.*
- *5 + 100 = 105 – five plus hundred equal one hundred five.*
- *7 + 3 = 10 – seven and three make ten.*

Література

1. Англо-український міні-словник психологічних термінів : Організаційна та економічна психологія / АПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка; Упоряд. Володимир Миколайович Івкін; Наук. ред. Людмила Миколаївна Карамушка. – К. : Міленіум, 2004.– 30 с.
2. Бахов І.С. English for Post-Graduate Students. Англійська мова для аспірантів і здобувачів: Навч. посіб.- К.: МАУП, 2008.
3. Бондар Т.І., Кириченко З.Ф., Колесник Д.М., Дегтярєва Л.П., Шпак В.К. Англійська мова для аспірантів та наукових співробітників: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т.І. Бондар, З.Ф. Кириченко, Д.М. Колесник, Л.П. Дегтярєва, В.К. Шпак. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.
4. Бурбак О.Ф. та ін. English for Science Students (англійська мова для аспірантів та здобувачів). – Чернівці: Рута, 1998.
5. Василенко О.В., Кобюк Ю.М. Українсько-англійський розмовник для наукових і науково-педагогічних працівників: навч.-довід. вид. / О.В. Василенко, Ю.М. Кобюк. – Київ: ІПОД НАПНУ, 2016. – 52 с.
6. Василюк А.В. Педагогічний словник-лексикон. Англо-український. Українсько-англійський [Текст] / А. В. Василюк ; Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2004. – 155 с.
7. Ільченко О.М. Англійська мова для науковців. – К., 1996.
8. Максимук В.М., Дудок Р.І. Англійська мова для аспірантів та науковців гуманітарно-природничих спеціальностей університетів (English for PhD Students`): Підручник: видання 2-ге, оновлене та доповнене. – Львів: Астролябія. – 240 с.
9. Мартинюк І. А. Короткий українсько-англійський словник термінів із психології для студентів денної форми навчання напряму підготовки „Соціальна педагогіка”. – К.: НУБіПУ, 2012. – 35 с.
10. Методичні вказівки для аспірантів та науковців, які вивчають англійську мову / Уклад. Н.М. Петренко. – Дніпропетровськ: УДХТУ, 1995.
11. Орлова Н.В. Англо-український та українсько-англійський словник педагогічних та психологічних термінів і понять : навч. посібник для студ. і викладачів вищ. навч. закл. / Н.В. Орлова. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – 188 с.
12. П'ятакова Т.С., Сулима О.В. Методичні рекомендації для вступного іспиту до аспірантури з іноземної мови (англійська, німецька). – Київ, 2008. – 30 с.
13. Рябцева Н.К. Наукове мовлення англійською мовою / Н.К. Рябцева. – Київ: Флінта, 1999. – 601с.
14. Українсько-англійський навчальний словник з педагогіки: словник / Авшенюк Н.М., Прохур Ю.З. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 512 с.
15. Шпак В.К. Англійська мова для повсякденного спілкування: підручник / В.К. Шпак. – Київ: Вища школа, 2001. – 152 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. РОЗВИТОК НАВИЧОК УСНОГО Й ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10.

Тема: Аудіювання

Питання для обговорення

1. Правила аудіювання монологічного і діалогічного мовлення професійно-наукового спрямування.

Методичні вказівки. У процесі підготовки до практичного заняття майбутні доктори філософії повинні підготувати повідомлення та виконати практичні вправи, у яких необхідно акцентувати увагу на таких аспектах:

1. Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності та уміння. Аудіювання – розуміння сприйнятого на слух усного мовлення. Аудіювання і говоріння – це дві сторони усного мовлення. Характерні риси аудіювання: 1) реалізує усне спілкування; 2) реактивний вид мовленнєвої діяльності (реакція на монологічне, діалогічне мовлення), 3) рецептивний вид мовленнєвої діяльності; 4) форма перебігу процесу аудіювання – внутрішня, невиражена.

Вимоги до базового рівня володіння аудіюванням:

- уміння розуміти літературно-розмовне мовлення носія мови в ситуаціях повсякденного спілкування, пов'язане з задоволенням найпростіших потреб (наприклад, привітання, запит і передача інформації та ін.);
- визначати тему і мету бесіди, її основний зміст, і в тих випадках, коли виникають ускладнення, звертатися до партнера з проханням повторити фразу;
- уміння в умовах опосередкованого сприймання повідомлення (наприклад, оголошення по радіо прогнозу погоди тощо) розуміти основний зміст аудіотексту (про що йдеться, що є найбільш важливим);
- уміння повно і точно розуміти висловлювання вчителя та однокласників, короткі повідомлення, які стосуються навчально-трудової і соціально-побутової сфер спілкування.

Рівні розуміння:

Перший - розуміння буквального і поверхового значення аудіотексту на основі частини мовних фактів і значень окремих мовних одиниць.

Другий - розуміння глибинного ситуативного значення аудіотексту.

Сприйняття мовлення на слух супроводжується подоланням труднощів, викликаних переважно трьома чинниками:

- 1) індивідуально-психологічними особливостями слухача,
- 2) умовами сприймання,
- 3) мовними особливостями мовленнєвого повідомлення.

2. Етапи навчання аудіюванню.

На кожному етапі формуються відповідні механізми аудіювання мовленнєвих одиниць різних рівнів:

- 1) словоформи, вільного словосполучення, фрази,
- 2) понадфразової єдності,
- 3) цілого тексту.

За допомогою цих дій розвивається механізм прогнозування, який відіграє дуже важливу роль у сприйманні мовлення на слух.

На рівні фрази передбачає дії, спрямовані на:

- розуміння повідомлень даного рівня, побудованих на знайомому матеріалі; реакція на почуте - невербальна (дії, символи тощо);
- розуміння повідомлення з незнайомим мовним матеріалом; реакція на почуте - вербальна (за допомогою засвоєних мовленнєвих зразків, що відповідають темі чи ситуації);
- розпізнавання початку повідомлення і його завершення.

На понадфразовому рівні передбачає дії, що забезпечують:

- розуміння монологічного повідомлення даного рівня, побудованого на повністю знайомому матеріалі; реакція на почуте — невербальна або коротка вербальна;
- розуміння мікродіалогів з наступним визначенням характеру взаємодії партнерів шляхом віднесення сприйнятого діалогу до одного з відомих учням комунікативних (структурно-функціональних) типів мікродіалогів: діалогу-обміну думками, діалогу-волевиявлення, ритуалізованого діалогу.

На рівні цілого тексту передбачає дії, за допомогою яких досягається:

- розуміння зв'язного (монологічного) мовлення, побудованого на повністю знайомому матеріалі, шляхом членування тексту на смислові частини або виділення інформаційних точок; реакція на почуте - невербальна (дії, символи тощо);
- розуміння повідомлення з незнайомим мовним матеріалом; реакція на почуте - невербальна або вербальна як у процесі слухання, так і після нього;
- розуміння зв'язного тексту, побудованого тільки на знайомому матеріалі, але такого, що передбачає антиципацію змісту повідомлення по його заголовку, придумування іншого заголовку чи вибір із даних "готових" заголовків найбільш прийняттого, вибір із даних після тексту речень, що відповідають або не відповідають його змісту тощо;
- розуміння діалогічного тексту, побудованого на знайомому матеріалі, із завданням на виявлення кількості учасників бесіди, їх характеристик; реакція вербальна або у вигляді відповіді на запитання, тесту множинного вибору тощо;
- розуміння зв'язного тексту, що містить деякі незнайомі елементи: слова, словосполучення, про значення яких можна здогадатися на підставі співзвучності з рідною мовою (опора на здогадку, мовний досвід); розуміння

можна перевірити за допомогою тесту множинного вибору, відповідей на запитання тощо;

- розуміння зв'язного тексту з деякими незнайомими елементами, але здогадка про їх значення здійснюється за формальними ознаками з опорою на знання та асоціативні зв'язки в іноземній мові;

- розуміння зв'язного тексту з наявними незнайомими елементами; здогадка про їх значення здійснюється за контекстом, з опорою на смислові зв'язки;

- розуміння зв'язного тексту, побудованого переважно на незнайомому матеріалі, але з виділенням спеціальних перешкод з метою подолання їх шляхом перепитувань, прохання уточнити сказане тощо.

Література

1. Англо-український міні-словник психологічних термінів : Організаційна та економічна психологія / АПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка; Упоряд. Володимир Миколайович Івкін; Наук. ред. Людмила Миколаївна Карамушка. – К. : Міленіум, 2004.– 30 с.

2. Бахов І.С. English for Post-Graduate Students. Англійська мова для аспірантів і здобувачів: Навч. посіб.- К.: МАУП, 2008.

3. Бондар Т.І., Кириченко З.Ф., Колесник Д.М., Дегтярьова Л.П., Шпак В.К. Англійська мова для аспірантів та наукових співробітників: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т.І. Бондар, З.Ф. Кириченко, Д.М. Колесник, Л.П. Дегтярьова, В.К. Шпак. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.

4. Бурбак О.Ф. та ін. English for Science Students (англійська мова для аспірантів та здобувачів). – Чернівці: Рута, 1998.

5. Василенко О.В., Кобюк Ю.М. Українсько-англійський розмовник для наукових і науково-педагогічних працівників: навч.-довід. вид. / О.В. Василенко, Ю.М. Кобюк. – Київ: ІООД НАПНУ, 2016. – 52 с.

6. Василюк А.В. Педагогічний словник-лексикон. Англо-український. Українсько-англійський [Текст] / А. В. Василюк ; Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2004. – 155 с.

7. Ільченко О.М. Англійська мова для науковців. – К., 1996.

8. Максимук В.М., Дудок Р.І. Англійська мова для аспірантів та науковців гуманітарно-природничих спеціальностей університетів (English for PhD Students`): Підручник: видання 2-ге, оновлене та доповнене. – Львів: Астролябія. – 240 с.

9. Мартинюк І. А. Короткий українсько-англійський словник термінів із психології для студентів денної форми навчання напряму підготовки „Соціальна педагогіка”. – К.: НУБіПУ, 2012. – 35 с.

10. Методичні вказівки для аспірантів та науковців, які вивчають англійську мову / Уклад. Н.М. Петренко. – Дніпропетровськ: УДХТУ, 1995.

11. Орлова Н.В. Англо-український та українсько-англійський словник педагогічних та психологічних термінів і понять : навч. посібник для студ. і

викладачів вищ. навч. закл. / Н.В. Орлова. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – 188 с.

12. П'ятакова Т.С., Сулима О.В. Методичні рекомендації для вступного іспиту до аспірантури з іноземної мови (англійська, німецька). – Київ, 2008. – 30 с.

13. Рябцева Н.К. Наукове мовлення англійською мовою / Н.К. Рябцева. – Київ: Флінта, 1999. – 601с.

14. Українсько–англійський навчальний словник з педагогіки: словник / Авшенюк Н.М., Прохур Ю.З. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 512 с.

15. Шпак В.К. Англійська мова для повсякденного спілкування: підручник / В.К. Шпак. – Київ: Вища школа, 2001. – 152 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11.

Тема: Монологічне та діалогічне мовлення

Питання для обговорення

1. Повідомлення наукової інформації.
2. Бесіда за темою наукового дослідження.
3. Підготовка резюме та анотації наукового тексту.

Методичні вказівки. У процесі підготовки до практичного заняття майбутні доктори філософії повинні підготувати повідомлення та виконати практичні вправи, у яких необхідно акцентувати увагу на таких аспектах:

1. Структура наукової статті у зарубіжному журналі

- Вступ / Introduction (постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями);
- Мета дослідження / The Aim of the Study;
- Теоретична основа та методи дослідження / Theoretical Framework and Research Methods;
- Виклад основного матеріалу / Results;
- Висновки/Conclusions.

3. Переклад термінів і реалій (How to Translate Terms and Realia)

Точність і однозначність термінології є характерною ознакою наукового тексту. Через некоректне використання термінології сутність викладеного матеріалу може бути перекошеною. Рекомендуємо послуговуватися термінами, що *реально* вживаються в англійськомовних наукових текстах. Тому бажано уважно вивчати англійськомовні оригінальні тексти за фахом, виписувати потрібні Вам *правильні* англійські терміни і заносити їх у власний словничок. Досить часто мають місце певні структурно-семантичні розбіжності або повні невідповідності, наприклад:

- навчальний план – curriculum,

- напрям підготовки (в університеті) – field of study,
- нормативно-правові акти – laws and regulations, legislative documents.

Розглянемо такий приклад:

Український термін	Помилковий переклад	Правильний англomовний термін
експедиційні дослідження	expeditionary researches	field study
методист (фахівець з методики викладання)	methodist (член секти методистів)	methodologist

Термін research означає “наукове вивчення взагалі”, а слово study вживається в анотаціях у значенні “конкретне наукове дослідження”. Слова research, knowledge не мають форми множини. Спеціальний термін expeditionary можна зустріти у словосполученні expeditionary force – “експедиційний корпус (колоніальних військ)”. Відповідно, англomовний читач не зрозуміє, що і як досліджує автор.

Чимало помилок при передачі англійською мовою **реалій (власних імен, географічних назв, історизмів тощо)** можна уникнути, якщо менше довіряти програмам машинного перекладу, а уважно вивчати оригінальні англomовні тексти.

Назви наукових видань, що пишуться кирилицею, треба не перекладати, а транслітерувати, наприклад, “Новини економіки” – це не неіснуючі Economic News, а Novyny Ekonomiky.

У назвах установ на честь видатного діяча уникайте звороту named after. Так, назву Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка слід передати V. Korolenko Kharkiv State Scientific Library.

Українському “**(наукова) стаття**” відповідають англійські research article, research paper, study, інколи зустрічаються сполучення scientific paper, scientific article. Найчастіше англomовні автори послуговуються однослівними термінами article або paper, які в цьому значенні можна вважати абсолютними синонімами.

Говорячи про конкретну (у тому числі про свою) статтю, слід додавати означений артикль: the paper, the article; можливий варіант – this article, this study. Сполучення our article є неприпустимим.

Слово широкої семантики work може означати різні види наукової продукції – book, monography, paper, report (доповідь), survey, review (огляд). Нескромно вживати слово work, говорячи про свою статтю, але воно цілком доречно, коли йдеться про роботи інших, видатних вчених, наприклад: the importance of Hegel’s works. Передаючи англійською мовою слово

“дослідження”, зважайте на те, що research – це це радше “науково-дослідницька діяльність”, а у значенні “стаття” (конкретне дослідження) доцільніше слово study.

“Учений, науковець, дослідник”

Популярне серед наших авторів слово scientist найчастіше вживається у значенні “науковець, який має справу з *природничими* або *точними* науками”. Термін researcher придатний для позначення науковця, що працює в будь-якій галузі. Словом scholar називають видатних учених: Juri Lotman, a renowned Russian-Estonian scholar of semiotics and cultural theory

Досліджено..., розглянуто..., описано...”

Про предмет наукового дослідження можна повідомити за допомогою дієслів describe, explore, study, investigate, examine, consider, analyze, discuss, inquire into тощо. Ці слова є синонімами, але кожне з них має свої відтінки значення.

Analyze – досліджувати, вивчати, аналізувати.

Consider – вивчати, розглядати, обговорювати.

Describe – описувати, давати опис.

Discuss – обговорювати, описувати (з елементом полеміки).

Examine – окрім “вивчати, досліджувати”, означає “розглядати, уважно оглядати, перевіряти” (“сторінку за сторінкою, речення за реченням”).

Explore, inquire into – підкреслюють ретельність дослідження.

Investigate – має співзначення “розслідувати причини; розслідувати, щоб потім скласти звіт”.

Outline – коротко описувати, описувати (у загальних рисах), окреслити.

Report – повідомляти.

Передача вчених ступенів, звань і назв посад англійською мовою

В англomовному світі пострадянським науковим ступеням та вченим званням відповідають такі терміни:

“кандидат наук” – PhD (Doctor of Philosophy in ...)

“доктор наук” - Doctor of (Education тощо); Doctor of Science in Education

“доцент” - Associate Professor

“професор”- Professor.

аспірант – PhD student,

докторант – Doctoral student,

викладач – Lecturer,

старший викладач – Senior lecturer,

завідувач кафедри – Head of the Department of ...,

декан – Dean,

проректор – Vice Rector,
ректор – Rector,
член-корреспондент Академії ... України – Corresponding Member of
the Academy of of Ukraine,
(дійсний) член академії ... – Member of the Academy of ...

4. Найуживаніші кліше наукового викладу (Common Phrases Used in Academic Texts)

Найуживаніша лексика

Актуальний up-to-date (важливий/популярний сьогодні), relevant, pressing, urgent (нагальний), ...is/are of great importance today, is/are currently of great interest (*типова помилка*: actual; *уникайте*: topical)

Актуальність significance, importance, relevance (*уникайте*: actuality, topicality)

Анотація abstract, annotation (як вид бібліографічного запису)

Важливий significant, important

Визначити define (дати дефініцію), determine (дату тощо), identify, indicate, outline, specify (особливості)

Виникнення the rise, emergence, appearance, origin (походження)

Висвітлити (тему, проблему) cover, describe, report on, highlight

Висновки conclusion

Виявити identify (визначити), show, find out, reveal, discover (відкрити щось нове)

Відзначати note, stress (наголосити на ...)

Відповідний relevant

Вітчизняний (тобто український) Ukrainian (*типова помилка*: native, domestic)

Вплив impact (сильний вплив), effect, influence (довготривалий)

Галузь field, area

Даний (цей) ... this ..., the present ..., the current

Діяльність activities (*типова помилка*: activity, це – активність)

Дозволити (дати можливість) make it possible to ..., enable, permit

Доповідь report

Дослідження research (наукове вивчення взагалі), study (конкретна наукова розвідка, наукова стаття), case study (конкретне дослідження)

Досліджувати study, analyze, explore, examine (*типова помилка*: research)

Досягнення advances in ...

Закономірності laws, regularities, a regular pattern

Застосовувати apply (метод, правило, теорію), use (використовувати: наприклад, матеріал)

Збірник (наукових праць) journal

Значення (важливість) importance, significance, implications, relevance

Зокрема more specifically, particularly

Коло проблем a number of issues, a whole range of, wide variety of

Конкретний specific, particular

Наголошувати emphasize, stress
Напрямок line, trend, direction, research area (напрямок наукових досліджень), the main activities, the area of activities (напрямок діяльності), policy
На сучасному етапі at present
Обґрунтований justified
Обґрунтовувати justify, give a rationale for ..., substantiate
Обґрунтування main arguments, justification, motivation
Огляд overview (огляд проблем), review, survey (огляд літератури)
Окреслити (намітити) outline
Описати describe
Опитування survey
Основний main, principal, major, key
Особливості characteristic (specific, distinctive) features (peculiarities означає “щось незвичне”)
Охарактеризувати describe (описати, дати характеристику), identify (визначити), characterize as ... (охарактеризувати як ...)
Питання (проблеми) issues, problems (*типова помилка*: questions)
Підхід до approach to
Повідомлення, повідомляти report
Показати show, demonstrate, indicate
Поняття concept
Попередні дослідження previous research
Постановка проблеми problem statement
Пояснення (наукове) interpretation
Пояснити explain, demonstrate, illustrate, argue, explicate, elucidate, interpret
Представити present, provide
Проаналізувати analyze, explicate
Причина cause (те, що спричинило щось), reason (підстава, мотив)
Проблеми problems, issues
Пропозиція suggestion (ідея для розгляду)
Пропонувати suggest (ідею для розгляду), offer (щось конкретне), propose
Реалізувати ідею implement an idea
Результати results, findings, outcomes
Резюме (короткий виклад змісту статті) summary
Розглядати discuss, describe, consider, study, explore, cover, investigate, view ... as ... (розглядати щось як...) метод
Розкрити show, describe, find, demonstrate, explain, unfold, reveal (*помилка*: disclose)
Розробка research, study (наукова діяльність, праця), development, elaboration (ідеї)
Розуміння insight into... (розуміння наукове), scientific interpretation (розуміння проблеми)
Світогляд world-view, world outlook

Світоглядний world-view, relating to world outlook, philosophical, ideological
Специфіка specific features (nature, character) (*типова помилка*: specificity)
Спостерігати observe, study
Стан дослідження Status of current research
Стаття (наукова) article, paper, study
Стосовно relating to
Суттєвий considerable
Сучасність our time (*уникайте*: contemporaneity)
Сучасний present, present-day, current (нинішній), modern, up-to-date (такий, що відповідає вимогам часу), contemporary (того ж часу, про який ідеться)
Сучасне суспільство contemporary society
Сфера area, field, sphere
Творчість creative work (творча діяльність), works (доробок науковця, митця, письменника)
Тези доповідей conference reports, summaries, abstracts of reports
Тези доповідей (збірник) proceedings of the ... conference
Тлумачення explanation
Узагальнити generalize (отримані результати), summarize (інформацію з попереднього досвіду, з прочитаної літератури)
Установити find out (з'ясувати), identify, demonstrate, prove
Характеристика (опис) description, outline
Характерний specific
Характерні риси (див. “особливості”)
Явище phenomenon (множина: phenomena. *Типова помилка*: phenomenons)

Найуживаніші кліше

Актуальне питання an up-to-date issue
Вивчено... The article explores (examines) ... *Можливий варіант у пасивному стані*: ...is/are explored (examined)
Визначено особливості... The specific features of ... are outlined
Визначити основну думку (причини) identify the main argument (the causes)
Висвітлено проблему ... The issue concerning ... is highlighted
Виходячи з досвіду ... Judging by the experience of ... On the basis of ...
Виявлено... ... is/are found out
Відповідно, ... Accordingly, ...
В контексті ... in the context of ..., from the perspective of ..., in relation to ...
В умовах ... in/under the conditions of ...
Головну (основну) увагу приділено... Particular (special) attention is paid (drawn) to... The author focuses on ...
Детально описано is/are described in detail
Доведено факт ... The author has established the fact that ...
Доведено, що... it is shown that ... The author shows (demonstrates) that ... The author argues that

Досліджено... The paper/author explores... (examines ..., studies..., investigates..., describes..., considers ...). *Можливий варіант у пасивному стані:* ... is/are explored (examined, etc.)

Зазначено, що... The author states (shows, points out, explains, indicates, develops the view) that ... It is claimed that ...

За цих умов (обставин) under these (conditions) circumstances

Звернути увагу на ... draw attention to ...

Здійснене дослідження the study (*типова помилка:* the conducted study)

Здійснювати дослідження conduct a study

Зображено... is shown (demonstrated)

З позиції ... from the standpoint of ...

Зроблено спробу визначити An attempt is made at identifying (defining) ...

Лежати в основі underlie

Наведено аналіз ... The article provides an analysis of ... The article provides a detailed examination of ...

Наведено дані про ... Data are given about ...

Наведено приклади .. This article provides examples of gives examples showing...

Наведено характеристику... ... is/are described

На підставі (на основі, на базі)... considering ..., drawing on ..., proceeding from ..., having analyzed ..., ... is based on ...

На початку / наприкінці (80-х. pp. XX ст.) in the early / late 80s of the 20th century (1980s)

На прикладі (на матеріалі ...) the case of, by ...ing, proceeding from, having analyzed ..., ... is based on ..., using ... as an example (*Типова помилка:* by the example of ...)

Окреслено коло питань стосовно ... is/are ... highlighted

Окреслено характерні риси... Characteristic features of ... are outlined

Описано ... The paper/author describes (offers a description of...). *Або:* ... is/are described

Особливу увагу приділено ... Particular (special) attention is paid to... The paper concentrates on ... focuses on ... Extensive coverage is given to ... Much attention is given to ...

Охарактеризовано... The author explores (describes, examines, analyzes)... is/are described (identified)

Піднімати питання ... raise the issue of ...

Показано на прикладі (проілюстровано) ... is exemplified by ...

Показано вплив... The influence (impact, effect) of ... on ... is shown

Показано значення... The importance (significance) of .. for ... is stressed

Пояснити на прикладі ... illustrate by ...ing

Представлено огляд... This paper presents a review of ...

Проаналізовано особливості... characteristic (specific, distinctive) features of ... are analyzed. *Або:* The author analyzes ... (presents/provides an analysis of ...)

Проблему розглянуто шляхом ... The present study investigates this issue by examining ...

Проведено (здійснено) дослідження... (див. Досліджено)

Розв'язати проблему find a solution to the problem

Розглянуто... (У статті розглянуто...) The paper deals with ... This article discusses the issue of... The study is concerned with ... The paper describes ... The paper is concerned with ... The author considers ... *Або:* ... is (are) described (discussed, considered, etc.)

Систематизовано й узагальнено... ... is/are systematized and summarized

Стаття присвячена питанням... The article is devoted to... The article deals (is concerned) with... The paper touches upon the issue of... The study addresses the problems of ...

Література

1. Англо-український міні-словник психологічних термінів : Організаційна та економічна психологія / АПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка; Упоряд. Володимир Миколайович Івкін; Наук. ред. Людмила Миколаївна Карамушка. – К. : Міленіум, 2004.– 30 с.

2. Бахов І.С. English for Post-Graduate Students. Англійська мова для аспірантів і здобувачів: Навч. посіб.- К.: МАУП, 2008.

3. Бондар Т.І., Кириченко З.Ф., Колесник Д.М., Дегтярьова Л.П., Шпак В.К. Англійська мова для аспірантів та наукових співробітників: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т.І. Бондар, З.Ф. Кириченко, Д.М. Колесник, Л.П. Дегтярьова, В.К. Шпак. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.

4. Бурбак О.Ф. та ін. English for Science Students (англійська мова для аспірантів та здобувачів). – Чернівці: Рута, 1998.

5. Василенко О.В., Кобюк Ю.М. Українсько-англійський розмовник для наукових і науково-педагогічних працівників: навч.-довід. вид. / О.В. Василенко, Ю.М. Кобюк. – Київ: ІООД НАПНУ, 2016. – 52 с.

6. Василюк А.В. Педагогічний словник-лексикон. Англо-український. Українсько-англійський [Текст] / А. В. Василюк ; Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2004. – 155 с.

7. Ільченко О.М. Англійська мова для науковців. – К., 1996.

8. Максимук В.М., Дудок Р.І. Англійська мова для аспірантів та науковців гуманітарно-природничих спеціальностей університетів (English for PhD Students`): Підручник: видання 2-ге, оновлене та доповнене. – Львів: Астролябія. – 240 с.

9. Мартинюк І. А. Короткий українсько-англійський словник термінів із психології для студентів денної форми навчання напряму підготовки „Соціальна педагогіка”. – К.: НУБіПУ, 2012. – 35 с.

10. Методичні вказівки для аспірантів та науковців, які вивчають англійську мову / Уклад. Н.М. Петренко. – Дніпропетровськ: УДХТУ, 1995.

11. Орлова Н.В. Англо-український та українсько-англійський словник педагогічних та психологічних термінів і понять : навч. посібник для студ. і викладачів вищ. навч. закл. / Н.В. Орлова. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – 188 с.

12. П'ятакова Т.С., Сулима О.В. Методичні рекомендації для вступного іспиту до аспірантури з іноземної мови (англійська, німецька). – Київ, 2008. – 30 с.

13. Рябцева Н.К. Наукове мовлення англійською мовою / Н.К. Рябцева. – Київ: Флінта, 1999. – 601с.

14. Українсько–англійський навчальний словник з педагогіки: словник / Авшенюк Н.М., Прохур Ю.З. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 512 с.

15. Шпак В.К. Англійська мова для повсякденного спілкування: підручник / В.К. Шпак. – Київ: Вища школа, 2001. – 152 с.